

Lagrådsremiss

Utökade befogenheter för civilanställda inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 30 april 2014

Beatrice Ask

Helena Swenzén
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Av såväl kvalitets- som effektivitetsskäl finns det behov att i ökad omfattning kunna använda civilanställd personal inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten för uppgifter som i dag endast får utföras av polismän.

Regeringen föreslår därför i lagrådsremissen att vissa befogenheter inom utredningsverksamheten ska ges till civilanställda vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Förslagen innebär att civilanställda vid dessa myndigheter ska ha möjlighet att hålla fler förhör och delge information om förenklad delgivning.

Regeringen föreslår också att bilinspektörer ska ges ytterligare befogenheter. Bilinspektörer föreslås

- få befogenhet att besluta om vissa avgifter,
- få meddela förbud mot fortsatt färd i vissa fall,
- få befogenhet att ta hand om ett fordons registreringsskyltar och
- få tillträde till fordon för kontroll av alkohol.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 januari 2015.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift.....	9
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon.....	11
2.5	Förslag till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)	12
2.6	Förslag till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)	13
3	Ärendet och dess beredning	14
4	Arbetsfördelningen mellan anställda inom polisen och Ekobrottsmyndigheten	14
4.1	En ny polisorganisation från och med den 1 januari 2015.....	14
4.2	Den nuvarande arbetsfördelningen inom polisen	15
4.3	Den nuvarande arbetsfördelningen inom Ekobrottsmyndigheten.....	16
4.4	Utgångspunkter för den framtida arbetsfördelningen inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten	17
5	Utökade befogenheter för bilinspektörer	18
5.1	Befogenheter som i dag tillkommer bilinspektörer	18
5.2	Nya befogenheter för bilinspektörer.....	19
6	Utökade befogenheter för civilanställd personal inom utredningsverksamheten	24
6.1	Behovet av förändring	24
6.2	Befogenheter i rättegångsbalken som bör ges även till civilanställd personal inom utredningsverksamheten	28
6.3	Befogenhet för andra anställda än polismän att besluta om förverkande i vissa fall	35
7	Ekonomiska konsekvenser	36
8	Ikraftträdande.....	36
9	Författningskommentar	38
9.1	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	38
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.	39
9.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift.....	40

9.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon.....	42
9.5	Förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)	42
9.6	Förslaget till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)	42
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian Vem ska göra vad? – Om fördelningen av arbetsuppgifter mellan polisens anställda (Ds 2013:64).....	44
Bilaga 2	Departementspromemorians lagförslag	49
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	59
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Arbetsuppgifter för civilanställda vid Ekobrottsmyndigheten	60
Bilaga 5	Promemorians lagförslag	61
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna	63

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.,
3. lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastsavgift,
4. lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon,
5. lag om ändring i körkortslagen (1998:488),
6. lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227).

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Häri genom föreskrivs att 24 kap. 8 § och 33 kap. 6 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2013/14:110 *Föreslagen lydelse*

24 kap.

8 §

Har ett beslut att anhålla en misstänkt meddelats i hans eller hennes frånvaro, ska han eller hon, så snart beslutet har verkställts, förhöras av en *polisman* eller *åklagare*. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen.

Har någon gripits enligt 7 §, ska han eller hon så snart som möjligt förhöras av en *polisman* eller *åklagare*. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte, ska åklagaren omedelbart häva beslutet om gripande.

Innan åklagaren har underrättats om frihetsberövandet, får beslutet om gripande hävas av Polismyndigheten, om det är uppenbart att det inte finns skäl för fortsatt frihetsberövande. I omedelbar anslutning till gri-

Har ett beslut att anhålla någon meddelats i den misstänktes frånvaro, ska han eller hon, så snart beslutet har verkställts, förhöras. *Förhöret ska hållas av en åklagare eller av en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften.* Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen.

Har någon gripits enligt 7 §, ska han eller hon så snart som möjligt förhöras av en *åklagare* eller av en *polisman* eller *annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften.* Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte, ska åklagaren omedelbart häva beslutet om gripande.

pandet får beslutet under samma förutsättningar hävas även av den polisman som har fattat beslutet.

Om den som misstänks för brott avviker och det finns skäl för anhållande, får åklagaren efterlysa honom eller henne.

33 kap.

6 §

Lydelse enligt *prop.* *Föreslagen lydelse*
2013/14:170

Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av en *polisman, åklagare, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen* vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att *sådan* delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än tio veckor sedan informationen lämnades.

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av en *sådan tjänsteman som anges i tredje stycket* vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att *förenklad* delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än tio veckor sedan informationen lämnades.

Information som avses i andra stycket får delges av

- a) en åklagare,*
- b) en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften,*
- c) en tulltjänsteman, eller*
- d) en tjänsteman vid Kustbevakningen.*

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2015.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2013/14:110 *Föreslagen lydelse*

3 §

Avser saken förverkande av beslagtagen egendom, får frågan om förverkande prövas av åklagaren. Om värdet av det som ska förverkas uppgår till betydande belopp eller om det finns andra särskilda skäl, ska dock frågan om förverkande prövas av rätten.

Åklagarens beslut i fråga om förverkande ska meddelas skriftligen. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje med det hos åklagaren.

Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om åklagaren inte häver beslaget, ska han eller hon väcka talan om egendomens förverkande. Har talan inte väckts inom en månad från det att anmälan kom in, ska beslaget anses hävt.

Uppgår värdet av det som ska förverkas till mindre än en tiondel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller saknar egendomen saluvärde, får också en polisman besluta om förverkande, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda. I detta fall gäller andra och tredje styckena. Missnöjesanmälan ska dock ges in till den myndighet där *polismannen* är anställd. Om myndigheten anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet överlämnas till åklagare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om *en polismans rätt* att besluta om förverkande.

Uppgår värdet av det som ska förverkas till mindre än en tiondel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller saknar egendomen saluvärde, får också en polisman *eller annan anställd vid Polismyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften* besluta om förverkande, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda. I detta fall gäller andra och tredje styckena. Missnöjesanmälan ska dock ges in till den myndighet där *den som beslutat om förverkandet* är anställd. Om myndigheten anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet överlämnas till åklagare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om *rätten* att besluta om förverkande *enligt fjärde stycket*.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2015.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift

Härigenom föreskrivs att 8 a, 8 b och 8 d §§ lagen (1972:435) om överlastavgift ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2013/14:110 *Föreslagen lydelse*

8 a §

Om den som enligt 7 § ska påföras överlastavgift inte har hemvist i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, ska en polisman vid kontrollen av fordonet eller fordonståget besluta om förskott för överlastavgiften.

Förskottet ska beräknas enligt bestämmelserna i 2–5 §§.
Förskottet ska betalas till Polismyndigheten.

Om den som enligt 7 § ska påföras överlastavgift inte har hemvist i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, ska en polisman *eller bilinspektör* vid kontrollen av fordonet eller fordonståget besluta om förskott för överlastavgiften.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 b §¹

Om det förskott som anges i 8 a § inte betalas omedelbart i samband med kontrollen skall polismannen besluta att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden. En polisman får underlåta att fatta ett sådant beslut, om det finns synnerliga skäl.

Ett beslut enligt första stycket gäller tills förskottet betalats eller, om överlastavgift har påförts utan att förskottet har betalats, denna avgift har betalats.

Om det förskott som anges i 8 a § inte betalas omedelbart i samband med kontrollen, ska polismannen *eller bilinspektören* besluta att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden. En polisman *eller bilinspektör* får avstå från att fatta ett sådant beslut, om det finns synnerliga skäl.

Lydelse enligt prop. 2013/14:110 *Föreslagen lydelse*

8 d §

En polismans beslut om förskott för överlastavgift eller om att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden, ska skyndsamt underställas Transportstyrelsens prövning. Transportstyrelsen ska omedelbart pröva om beslutet ska bestå.

En polismans *eller bilinspektörs* beslut om förskott för överlastavgift eller om att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden, ska skyndsamt underställas Transportstyrelsens prövning. Transportstyrelsen ska omedelbart pröva om beslutet ska bestå.

¹ Senaste lydelse 2004:1083.

Om ett beslut enligt 8 b § gäller, ska Polismyndigheten och Transportstyrelsen handlägga ärendet om överlastavgift utan dröjsmål. Transportstyrelsen får vid sin handläggning

1. helt eller delvis sätta ned ett förskott som har bestämts för avgiften,
2. upphäva beslutet, om det finns synnerliga skäl. Detsamma gäller även efter det att Transportstyrelsen har beslutat i ärendet om överlastavgift.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §²

Transportstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om inte annat sägs i femte stycket. Skrivelsen med överklagandet ska ha kommit in till Transportstyrelsen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Om någon har överklagat ett beslut, får även någon annan som haft rätt att överklaga beslutet ge in ett överklagande, trots att tiden för överklagande gått ut. Ett sådant överklagande ska ges in inom två veckor från utgången av den tid inom vilken det första överklagandet skulle ha gjorts.

Återkallas eller förfaller det första överklagandet av någon annan anledning, förfaller också det senare.

Ett beslut som rör ett motordrivet fordon som är registrerat här i landet, eller en släpvagn som dras av ett sådant fordon, överklagas hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets ägaren till det motordrivna fordonet har sin adress enligt vägtrafikregistret. I fråga om andra fordon överklagas beslutet till den förvaltningsrätt inom vars domkrets beslutet meddelades.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Transportstyrelsens beslut enligt 8 d § får inte överklagas.

En polismans beslut enligt 8 a och 8 b §§ får inte överklagas. En polismans *eller bilinspektörs* beslut enligt 8 a och 8 b §§ får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2015.

² Senaste lydelse 2009:1350.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon

Härigenom föreskrivs att 28 § lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §

Brukas ett fordon i strid mot 25 §, *skall* polisman ta hand om fordonets registreringsskyltar.

Den polisman som har tagit hand om registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Brukas ett fordon i strid mot 25 §, *ska en* polisman *eller bilinspektör* ta hand om fordonets registreringsskyltar.

Den polisman *eller bilinspektör* som har tagit hand om registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2015.

2.5 Förslag till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 25 a § körkortslagen (1998:488) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2013/14:110 *Föreslagen lydelse*

5 kap.

25 a §

En polisman har rätt till tillträde till ett körkortspliktigt fordon som körs av en körkortshavare vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås, för att kontrollera att fordonet har ett alkoholås av godkänd typ som uppfyller föreskrivna krav i fråga om montering, funktion och användning. Kontrollen ska utföras så att den inte orsakar större olägenheter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.

En polisman *eller bilinspektör* har rätt till tillträde till ett körkortspliktigt fordon som körs av en körkortshavare vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås, för att kontrollera att fordonet har ett alkoholås av godkänd typ som uppfyller föreskrivna krav i fråga om montering, funktion och användning. Kontrollen ska utföras så att den inte orsakar större olägenheter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2015.

2.6 Förslag till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 3 § vägtrafikskattelagen (2006:227) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2013/14:110 *Föreslagen lydelse*

6 kap.

3 §

Om ett fordon används i strid mot 1 § och två månader har gått från den dag, då den skatt som har föränlett användningsförbudet senast skulle ha betalats, ska en polisman ta hand om fordonets registreringsskyltar.

En polisman ska ta hand om registreringsskyltarna även på ett avställt fordon, om förutsättningarna för en sådan åtgärd skulle ha förelegat enligt första stycket, om fordonet hade varit skattepliktigt.

Den polisman som har tagit hand om fordonets registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Om ett fordon används i strid mot 1 § och två månader har gått från den dag, då den skatt som har föränlett användningsförbudet senast skulle ha betalats, ska en polisman *eller bilinspektör* ta hand om fordonets registreringsskyltar.

En polisman *eller bilinspektör* ska ta hand om registreringsskyltarna även på ett avställt fordon, om förutsättningarna för en sådan åtgärd skulle ha förelegat enligt första stycket, om fordonet hade varit skattepliktigt.

Den polisman *eller bilinspektör* som har tagit hand om fordonets registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2015.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 13 december 2012 att ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att bl.a. redovisa behovet av att personer med en annan utbildning än polisutbildning ska få utföra polisiära arbetsuppgifter som omfattar sådana uppgifter som i dag enligt lag eller annan författning endast får utföras av en polisman (Ju2012/8213/PO).

Rikspolisstyrelsen redovisade uppdraget till regeringen den 1 mars 2013 och lämnade i rapporten Utökade befogenheter för civil personal inom Polisen (Ju2013/1775/L4) förslag till ändringar i rättegångsbalken och polisförordningen för att ge civilanställda vissa befogenheter som i dag endast tillkommer polismän.

Mot bakgrund av redovisningen beslutade chefen för Justitiedepartementet den 5 juni 2013 att uppdra åt en utredare att biträda departementet med att utreda behovet av att ge fler anställda inom polisen polisiära befogenheter (Ju2013/4299/P).

Den 3 oktober 2013 överlämnade utredaren departementspromemorian Vem ska göra vad? – Om fördelningen av arbetsuppgifter mellan polisens anställda (Ds 2013:64). I denna lagrådsremiss behandlas samtliga av promemoriornas lagförslag utom förslagen som avser ändringar i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Promemorians huvudsakliga innehåll redovisas i *bilaga 1* och lagförslagen i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissynpunkterna finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2013/6806/L4).

Inom Justitiedepartementet har promemorian Arbetsuppgifter för civilanställda vid Ekobrottsmyndigheten – kompletterande förslag till lagda förslag för Polismyndigheten utarbetats (Ju2014/1729/L4). Promemorians huvudsakliga innehåll redovisas i *bilaga 4* och lagförslagen i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En sammanställning av remissynpunkterna finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2014/1729/L4).

4 Arbetsfördelningen mellan anställda inom polisen och Ekobrottsmyndigheten

4.1 En ny polisorganisation från och med den 1 januari 2015

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2013 att de 21 polismyndigheterna och Rikspolisstyrelsen ska ombildas till en myndighet, Polismyndigheten, den 1 januari 2015. Riksdagen antog förslaget den 20 de-

cember 2012 (prop. 2012/13:1 utgiftsområde 4, bet. 2012/13: JuU1 och rskr. 2012/13:124).

Regeringen föreslog därefter i budgetpropositionen för 2014 att Säkerhetspolisen ska ombildas till en fristående myndighet den 1 januari 2015 och att Statens Kriminaltekniska laboratorium ska ingå i den nya Polismyndigheten när myndigheten påbörjar sin verksamhet den 1 januari 2015. Riksdagen antog förslagen den 10 december 2013 (prop. 2013/14: 1 utgiftsområde 4, bet.2013/14:JuU1, och rskr. 2013/14:97).

Regeringen överlämnade den 17 mars 2014 propositionen En ny organisation för polisen (2014/15:110) till riksdagen. Propositionen innehåller författningsändringar med anledning av polisens nya organisation per den 1 januari 2015.

4.2 Den nuvarande arbetsfördelningen inom polisen

I polisens uppdrag ingår bl.a. att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet och andra störningar av den allmänna ordningen och säkerheten, övervaka den allmänna ordningen och säkerheten samt utreda och beivra brott som hör under allmänt åtal.

Vid polisen finns i dag cirka 28 400 anställda. Av dessa är cirka 20 000 polismän och cirka 8 400 civilanställda. Av Rikspolisstyrelsens rapport Utökade befogenheter för civil personal inom Polisen (RA 761-259/13) framgår att drygt 4 000 polismän och drygt 700 civilanställda har funktion som utredare. Dessutom har nästan 600 polismän funktion som förundersökningsledare. Utöver de civilanställda som arbetar inom utredningsverksamheten finns också andra personalkategorier av civilanställda inom polisen, t.ex. it-forensiker och kriminaltekniker.

Till skillnad mot polismän, som alltid är anställda i sin tjänstebestämmelse, t.ex. kommissarier, finns inte någon enhetlig benämning av civilanställda. I vissa myndigheter är de anställda med den funktionstitel de har, t.ex. utredare, medan de i andra myndigheter är anställda som handläggare med funktion som utredare. Det finns dock civilanställda som har särskilda tjänstebeteckningar och som exempel på det kan nämnas bilinspektörer.

Begreppet polisman är definierat i författning. Enligt 4 § polislagen (1984:387) bestämmer regeringen vad som avses med polisman. I 1 kap. 4 § polisförordningen (1998:1558) finns en uttömmande uppräkningslista av de befattningar vars innehavare är att anse som polisman vid tillämpning av lag eller annan författning. Författningstekniskt ges polisen i dag arbetsuppgifter framför allt genom begreppen polismyndighet och Rikspolisstyrelsen. Från och med den 1 januari 2015 kommer polisen att ges uppgifter genom begreppen Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Därutöver finns det ett hundratals lagar och förordningar som ger polisen uppgifter genom begreppet polisman. De uppgifter som de nyss nämnda myndigheterna har till uppgift att sköta avser i huvudsak beslut i olika typer av ärenden. De uppgifter som är direkt tillskrivna polisman omfattar i stor omfattning faktiskt handlande. Denna uppdelning är dock inte genomgående och avvikelser förekommer.

För anställning som polisman krävs svenskt medborgarskap och obligatorisk grundutbildning. Grundutbildningen till polisman kallas polisprogrammet och omfattar fyra terminers studier och en termins aspiranttjänstgöring vid en polismyndighet. Polisprogrammet är inte en högskoleutbildning. Vissa andra anställningar vid polisen är säkerhetsklassade och sådana anställningar får endast innehåsa av den som är svensk medborgare. I övrigt gäller inga författningsreglerade villkor för anställning hos polisen.

Bakgrund och utbildning bland de civilanställda varierar mycket beroende på vilken funktion som de innehar. Enligt rapporten från Rikspolisstyrelsen saknar personal vid polisens kontaktcenter (PKC) och anmälningmottagningar på polisstationer ofta akademisk examen. Detsamma gäller även många av mängdbrottsutredarna medan flera utredare vid specialrotlar har rekryterats särskilt för sin akademiska kompetens. På senare tid har allt fler specialister rekryterats, de flesta med akademisk examen.

4.3 Den nuvarande arbetsfördelningen inom Ekobrottsmyndigheten

Ekobrottsmyndigheten är en åklagarmyndighet med ett särskilt uppdrag att bekämpa ekonomisk brottslighet. Myndigheten har sedan den 1 juli 2013 ett nationellt ansvar för de ärendetyper myndigheten handlägger enligt sin instruktion. Verksamheten omfattar hela kedjan från underrättelseverksamhet till process i domstol. Utöver utredning och lagföring har myndigheten ett brottsförebyggande uppdrag. Med sin specialistkompetens hjälper Ekobrottsmyndigheten andra brottsbekämpande myndigheter i deras utredningar och myndigheterna samverkar även i övrigt med varandra i olika former. Inom ramen för internationell rättslig hjälp kan hjälp lämnas även till myndigheter i andra länder och gemensamma utredningar genomföras.

Ekobrottsmyndigheten består av ett huvudkontor i Stockholm samt nio ekobrottskammare. Det finns också en särskild finansmarknadskammare där finansmarknads- och svindleribrottslighet utreds. Polisoperativa enheter biträder ekobrottskamrarna med kriminalunderrättelsetjänst, spaning och hemliga tvångsmedel.

Vid myndigheten arbetar åklagare, polismän, civila utredare och administratörer. Utredningsarbetet bedrivs i åklagarledda utredningsgrupper. Av Ekobrottsmyndighetens cirka 600 anställda är cirka 200 polismän. Polismännen är dock inte anställda av Ekobrottsmyndigheten utan av polisen. Ett Ekobrottskansli vid Rikspolisstyrelsen (Rikskriminalpolisen) leder den polisverksamhet som faller inom Ekobrottsmyndighetens ansvarsområde.

Vid Ekobrottsmyndigheten finns ca 80 civila utredare som utgörs av allmänna utredare, analytiker, revisorer och finansiella specialister. De civila utredarna har särskild kompetens inom exempelvis ekonomi, revision, skatterätt, finansmarknad och analys.

4.4 Utgångspunkter för den framtida arbetsfördelningen inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten

Regeringens bedömning: Polismän bör i första hand arbeta med arbetsuppgifter där polisens kompetens är en nödvändig förutsättning, framför allt när arbetsuppgifterna kan komma att kräva användning av våld eller tvång. När det gäller övriga arbetsuppgifter bör den anställda väljas som har den för uppgiften mest lämpliga kompetensen. Valet av kompetens ska bidra till att Polismyndighetens och Ekobrottsmyndighetens effektivitet ökar med bibehållen rättssäkerhet.

Departementspromemorians och memorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna fråga.

Skälen för regeringens bedömning: Arbetsfördelningen inom Polismyndigheten bör vila på aktiva ställningstaganden i ett antal frågor, bl.a. när det gäller vilka arbetsuppgifter som kräver polisens kompetens och vilka riktlinjer som ska gälla för fördelningen av de arbetsuppgifter som inte kräver en sådan kompetens.

Enligt regeringens mening ska polismän i första hand arbeta med arbetsuppgifter där polisens kompetens är en nödvändig förutsättning. Då ska det särskilt beaktas i vilken omfattning en arbetsuppgift kräver polisens särskilda yrkeskunskaper och den befogenhet att använda våld och tvång som en polisman har. När det gäller övriga arbetsuppgifter ska den kategorin anställda väljas som har den för uppgiften mest lämpliga kompetensen. Denna fråga ska avgöras med beaktande av framför allt de krav som arbetsuppgiften ställer samt vikten av att polisverksamheten, och då inte minst utredningsverksamheten, effektiviseras med bibehållen hög kvalitet och rättssäkerhet.

Kravet på viss kompetens för att utföra en arbetsuppgift som ankommer på Polismyndigheten ska som huvudregel regleras på myndighetsnivå genom arbetsordning eller andra föreskrifter. När det gäller vissa kvalificerade uppgifter, främst inom området utredningsverksamhet, finns det dock ett behov av att i lag eller förordning föreskriva vilken kompetens som krävs.

Utgångspunkten för regeringens överväganden och förslag som lämnas i det följande är att en aktiv fördelning av arbetsuppgifter mellan polisens anställda ska bidra till en effektivare brottsutredningsverksamhet, fler poliser i yttre tjänst för ökad synlighet och trygghet samt till fler utredningsåtgärder i samband med att brotten begås.

Vad som nu sagts om arbetsfördelningen inom Polismyndigheten gör sig i huvudsak också gällande för arbetsfördelningen inom Ekobrottsmyndigheten.

5 Utökade befogenheter för bilinspektörer

5.1 Befogenheter som i dag tillkommer bilinspektörer

Inom polisens trafikövervakning är två personalkategorier verksamma: polismän och bilinspektörer. Bilinspektörerna är, liksom de polismän som arbetar med trafikövervakning, anställda vid polismyndigheterna. Bilinspektörerna arbetar huvudsakligen med tillsyn av den yrkesmässiga trafiken och de utgör cirka 25 procent av den personal hos polismyndigheterna som arbetar inom området yrkesmässig trafik.

Bilinspektörer har som regel utbildning som fordonsingenjör och när de anställs vid en polismyndighet genomgår de en vidareutbildning på Polishögskolan som omfattar två omgångar om vardera fem veckor. I utbildningen ingår bl.a. polisrätt, trafikrätt och praktiska övningar.

Det finns inga formella hinder mot att bilinspektörer arbetar utan närvaro av en polisman men med hänsyn till att en bilinspektör inte har de befogenheter som en polisman har när det gäller användning av våld och tvång förekommer detta dock sällan. Det vanligaste är att en grupp med såväl polismän som bilinspektörer arbetar tillsammans och genomför kontroller. Kontrollerna utförs ofta på särskilda kontrollplatser där det finns våg och annan utrustning samt ofta en byggnad där skrivarbetet kan utföras. Kontroller genomförs också i hamnar i anslutning till att bilfärjor ankommer.

När flera bilinspektörer arbetar tillsammans, eller när poliser och bilinspektörer gör detta, är det en förman som leder och ansvarar för den verksamhet som bedrivs. Det är inget som hindrar att en bilinspektör är förman i förhållande till polismän.

Det finns inga särskilda regler i polisförordningen som tar sikte på bilinspektörer. Däremot innehåller flera andra författningar bestämmelser som ger bilinspektörer befogenheter av olika slag. Det finns i dag ett femtontal författningar som ger bilinspektörer befogenheter. Bilinspektör är behörig kontrollant och/eller kontrolltjänsteman enligt vissa författningar (10 § förordningen [1993:185] om arbetsförhållanden vid vissa internationella vägtransporter, 3 § förordningen [1998:786] om internationella vägtransporter inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet [EES] och 7 kap. 1 § förordningen [2004:865] om kör- och vilotider samt färdskrivare, m.m.).

Därutöver har bilinspektörer befogenhet att

- uppmana förare eller annan berörd person att visa upp behörighetshandlingar eller andra handlingar,
- ta rutinmässiga alkoholutandningsprov,
- meddela anvisningar för trafiken,
- provköra ett fordon trots att det inte är registrerat i vägtrafikregistret,
- utföra flygande inspektion, under förutsättning av förordnande från Rikspolisstyrelsen, och för detta ändamål stoppa fordonet,
- kontrollera ett fordons last eller färdskrivare eller taxameter och för detta ändamål stoppa fordonet,

- få tillträde till bl.a. fordon, slutna utrymmen i fordon och till företags lokaler för vissa kontroller, och
- meddela förelägganden, körförbud och andra beslut som behövs med hänsyn till fordons säkerhet eller lämplighet i trafik i vissa fall.

5.2 Nya befogenheter för bilinspektörer

Regeringens förslag: Bilinspektörer ska ges följande befogenheter utöver de uppgifter de har i dag:

– Besluta om förskottsbetalning och om efterföljande eventuella förbud mot fortsatt färd enligt lagen om överlastavgift. På samma sätt som gäller för polismans beslut ska dessa beslut inte kunna överklagas. Besluten ska, liksom när det gäller polismans beslut, underställas Transportstyrelsen.

– Ta hand om ett fordons registreringsskyltar enligt lagen om vägavgift för vissa tunga fordon samt medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

– Tillträde till ett körkortspliktigt fordon som framförs av en körkortshavare vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkohol för att kontrollera att fordonet har ett alkoholå av godkänd typ som uppfyller föreskrivna krav i fråga om montering, funktion och användning.

– Besluta om omhändertagande av ett fordons registreringsskyltar enligt vägtrafikskattelagen samt medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Departementspromemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås dock inget överklagandeförbud av en bilinspektörs beslut om förskottsbetalning.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig, med undantag för Polisförbundet och Sverige advokatsamfund, tillstyrker eller lämnar förslagen utan invändningar. *Riksdagens ombudsmän* tillstyrker de föreslagna författningsändringar som innebär att krav på polismans kompetens för att utföra viss arbetsuppgift avskaffas och anför att de avvägningar som utredningen har gjort när det gäller vilka arbetsuppgifter som enligt utredningen fortsättningsvis ska kunna delegeras till civilanställda respektive kräva polismans kompetens är väl avvägda. *Justitiekanslern* lämnar förslagen utan invändningar och anför att de gränsdragningar som görs mellan arbetsuppgifter som bör utföras av polismän och uppgifter som även kan utföras av andra anställda inom polisen framstår som genomtänkta och väl avvägda.

Rikspolisstyrelsen anser att Polismyndigheten bör avgöra vilken personalkategori inom myndigheten som ska utföra en viss arbetsuppgift och anser därför att i de författningar som är aktuella på detta område, bör begreppet "Polismyndigheten" användas i stället för "polisman eller bilinspektör". Styrelsen anser också att det skulle innebära betydande effektivitetsvinster om även bilinspektörer skulle ges befogenhet att

förelägga ordningsbot i vissa fall och att denna fråga därför bör utredas vidare.

Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco-S) välkomnar de förslag till utökade befogenheter som föreslås beträffande bilinspektörer, men anser att det finns utrymme att ta ytterligare steg och anför att bilinspektörer även bör få befogenhet att hindra fortsatt färd. Bilinspektörerna arbetar i grupper tillsammans med poliser, har en omfattande utbildning och erfarenhet, uppträder i uniform med reflexvästar och utför sina arbetsuppgifter i en utpräglad fältmiljö. Enligt uppgift från praktiskt verksamma bilinspektörer kan dock möjligheten att fatta beslut om förbud mot fortsatt färd ha stor betydelse rent principiellt i kontakten med en förare. Saco-S är av den uppfattningen att en bilinspektör måste kunna få meddela ett beslut om hindrande av fortsatt färd och anför att sådana åtgärder normalt inte innefattar någon risk för våldsanvändning. Vidare anser Saco-S att det är beklagligt att utredningen inte föreslår att andra än polismän ska ges befogenhet att utfärda ordningsbot. En sådan utökad befogenhet hade varit av stor betydelse från effektivitetssynpunkt i just mängdbrottsärenden och Saco-S anser därför att frågan bör utredas vidare.

Även *Transportstyrelsen* och *Facket för Service och Kommunikation (SEKO)* anser att det skulle innebära betydande effektivitetsvinster om även bilinspektörer gavs befogenhet att förelägga ordningsbot.

Sveriges advokatsamfund delar bedömningen i promemorian att utökade befogenheter för bilinspektörer skulle medföra att trafikverksamheten blir mer effektiv men påpekar att uppgifter som omhändertagande av registrerings- och saluvagnsskyltar, förbud mot fortsatt färd och tillträde till körkortspliktigt fordon, typiskt sett förenade med vissa risker för tjänstemän utan polisiära befogenheter och frågan om fortsatt krav på polismans kompetens i trafikövervakningsverksamhet bör analyseras ytterligare under det fortsatta beredningsarbetet. Även *Polisförbundet*, som avstyrker förslaget, påpekar att vissa arbetsuppgifter inom trafikövervakningsverksamheten är förenade med risker för tjänstemän utan polisiära befogenheter. Polisförbundet vill särskilt peka på att bilinspektörer kan komma att hamna i situationer där tvångsmedel kan komma att behöva användas.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt om förslagen till utökade befogenheter för bilinspektörer

I polisens trafikövervakningsverksamhet är två yrkeskategorier verksamma: polismän och bilinspektörer. Regelverket är så utformat att en viss uppgift många gånger kan utföras av såväl en polisman som en bilinspektör. I andra fall tillkommer befogenheten endast den som är polisman.

Det finns en rad fördelar med att de bilinspektörer som är anställda inom polisen kan utföra fler arbetsuppgifter inom polisens trafikövervakning. Genom att den enskilda bilinspektören kan utföra fler åtgärder i varje ärende främjas effektiviteten i handläggningen. Bilinspektörer har en specialistutbildning anpassad till trafikövervakningsverksamheten medan polismän verksamma i nämnda

verksamhet ofta saknar sådan utbildning. Utökade befogenheter för bilinspektörer skulle också ge möjlighet att begränsa antalet polismän som sysslar med trafikövervakningen till förmån för områden där polisens kompetens är en nödvändig förutsättning. På så sätt kan den samlade effektiviteten i polisverksamheten öka.

Till skillnad från en polisman får en bilinspektör inte använda våld eller andra tvångsmedel i större utsträckning än varje annan medborgare. Arbetsuppgifter i den yttre tjänsten som kan komma att kräva våld eller tvång bör därför inte ges till andra än polismän och i tveksamma fall bör en försiktighetsprincip tillämpas där arbetsmiljö och säkerhet sätts före effektivitet. I den praktiska tillämpningen iaktas redan i dag en försiktighetsprincip genom att polismän och bilinspektörer i stor omfattning arbetar tillsammans i arbetslag. De nya befogenheter som regeringen föreslår nedan för bilinspektör skiljer sig principiellt inte från de uppgifter som en bilinspektör har i dag varför något behov av att överväga frågan om att ge bilinspektörer befogenheter att använda våld eller tvång inte finns.

Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med flertalet remissinstanser, att bilinspektörer bör ges vissa ytterligare befogenheter och arbetsuppgifter som i dag endast tillkommer polismän.

Rikspolisstyrelsen har, som framgår ovan, framfört att Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna (fr.o.m. den 1 januari 2015 Polismyndigheten) själva bör avgöra vilken personalkategori inom myndigheten som ska utföra en viss arbetsuppgift och anser därför att i de författningar som är aktuella på detta område, bör begreppet "Polismyndigheten" användas i stället för "polisman" eller "bilinspektör". Rikspolisstyrelsens förslag skulle innebära en genomgripande förändring av regelverket kring fördelningen av arbetsuppgifter i polisverksamheten. Det finns i detta lagstiftningsärende inte underlag för att överväga en sådan förändring.

Lagen om överlastavgift

Enligt 8 a § lagen (1972:435) om överlastavgift ska en polisman, om den som enligt lagen ska påföras överlastavgift inte har hemvist i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, vid kontrollen av fordonet eller fordonståget besluta om förskott för överlastavgiften.

Om förskottet inte betalas omedelbart i samband med kontrollen ska polismannen enligt 8 b § i nämnda lag besluta att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden. En polisman får avstå från att fatta ett sådant beslut, om det finns synnerliga skäl.

Enligt 8 d § i lagen ska en polisens beslut om förskott för överlastavgift eller om att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden, skyndsamt underställas Transportstyrelsens prövning. Transportstyrelsen ska omedelbart pröva om beslutet ska bestå.

En polisens beslut enligt 8 a och b §§ i lagen får enligt 11 § i lagen inte överklagas.

En polisman får, enligt 10 § första stycket fjärde punkten polislagen (1984:387) i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd vid omhändertagande av egendom. En bilinspektör saknar

motsvarande befogenhet. I tveksamma fall bör också den nämnda försiktighetsprincipen tillämpas vilket innebär att arbetsmiljö och säkerhet sätts före effektivitet.

Bilinspektörer har dock redan enligt gällande rätt befogenheter som kan aktualisera användande av våld. Det slags överväganden som bilinspektören måste göra i en sådan situation är därför inte nya för honom eller henne. Om bilinspektören gör bedömningen att åtgärden kan komma att kräva användning av våld för att kunna genomföras ska han eller hon avstå från att genomföra den. Det ska också påpekas att en försiktighetsprincip redan i dag tillämpas i den praktiska tillämpningen genom att polismän och bilinspektörer i stor omfattning arbetar tillsammans i arbetslag.

Befogenhet enligt 8 a och 8 b §§ lagen om överlastavgift avser den tunga yrkesmässiga trafiken, alltså ett område där bilinspektörer är verksamma vid sidan av polismän. Bilinspektörer har redan i dag befogenhet att stoppa fordon för att kontrollera last eller färdskrivare. Enligt fordonslagen (2002:574) får en bilinspektör stoppa fordon för att bl.a. kontrollera att ett fordon är lastat på föreskrivet sätt. Likaså får en bilinspektör stoppa fordon för att utföra kontroll av fordonets färdskrivare. Vid dessa kontroller har en bilinspektör rätt till tillträde till fordon och slutna utrymmen i fordon.

De befogenheter enligt lagen om överlastavgift som det i promemorian föreslås ska ges till bilinspektörer innebär att en bilinspektör ska kunna fatta beslut om förskottsbetalning samt att i vissa fall fatta beslut om att färden inte får fortsätta. I dessa fall krävs, som *Jusek* påpekar i sitt remissvar, inte ställning som polisman på samma sätt som då fråga är om att rent faktiskt hindra fortsatt färd. *Sveriges advokatsamfund* och *Polisförbundet* framför att beslut om förbud mot fortsatt färd typiskt sett är förenat med vissa risker för tjänstemän utan polisiära befogenheter. All form av myndighetsutövning, särskilt i form av betungande beslut, mot enskild kan innebära vissa risker för den tjänsteman som meddelar beslutet. Uppgiften att besluta om förskottsbetalning och, i förekommande fall, besluta om efterföljande förbud mot fortsatt färd ligger i linje med de befogenheter som en bilinspektör redan har och såvitt känt har dessa uppgifter inte inneburit större risker för bilinspektörer än för tjänstemän inom andra sektorer som ska meddela betungande förvaltningsbeslut mot enskild.

Mot denna bakgrund instämmer regeringen i den bedömning som görs i departementspromemorian, och som delas av flertalet remissinstanser, dvs. att de aktuella förslagen på utvidgade uppgifter för bilinspektörer bör genomföras då de ligger väl i linje med den kompetens som finns hos den aktuella yrkesgruppen och med de arbetsuppgifter som de redan har tilldelats.

Bestämmelsen i 8 a § i lagen om överlastavgift bör därför ändras så att även bilinspektörer kan besluta om förskott för överlastavgift. Vidare bör 8 b § i lagen ändras så att en bilinspektör på samma sätt som en polisman kan besluta att färden, i de fall förskott om överlastavgift inte betalas omedelbart i samband med kontrollen, inte får fortsätta. I förekommande fall ska även en bilinspektör kunna avstå från att fatta ett sådant beslut om det finns synnerliga skäl. Vidare bör en konsekvensändring göras i

8 d § lagen på så sätt att även en bilinspektörs beslut anges bland de beslut som ska underställas Transportstyrelsen.

Som nämnts ovan får en polisman beslut enligt 8 a och b §§ lagen om överlastavgift inte överklagas. I departementspromemorian lämnas dock inget motsvarande förslag om en bilinspektörs beslut. Enligt regeringens bedömning bör dock samma reglering gälla oavsett om beslutet fattas av en polisman eller en bilinspektör. Som en konsekvens av detta bör inte heller en bilinspektörs beslut enligt 8 a och b §§ i lagen om överlastavgift inte kunna överklagas. I enlighet härmed ska ordet bilinspektör läggas till i 11 § i lagen.

Lagen om vägavgift för vissa tunga fordon, körkortslagen och vägtrafikskattelagen

Enligt 28 § lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon ska polisman ta hand om fordonets registreringsskyltar om det brukas i strid mot ett användningsförbud enligt lagen. Vidare gäller att den polisman som har tagit hand om registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Enligt 5 kap. 25 a § körkortslagen (1998:488) har en polisman rätt till tillträde till ett körkortspliktigt fordon som framförs av en körkortshavare vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkohol för att kontrollera att fordonet har ett alkohol av godkänd typ som uppfyller föreskrivna krav i fråga om montering, funktion och användning.

Enligt 6 kap. 3 § första och andra styckena vägtrafikskattelagen (2006:227) ska en polisman under vissa förutsättningar ta hand om ett fordons registreringsskyltar om det används i strid mot vägtrafikskattelagen. I 6 kap. 3 § tredje stycket i lagen anges att den polisman som har tagit hand om fordonets registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Såsom redovisats ovan är bilinspektörer i huvudsak verksamma inom området yrkesmässig trafik och redan i dag har de ett flertal befogenheter inom detta område. I departementspromemorian föreslås att bilinspektörer ska få utökade befogenheter enligt lagen om vägavgift för vissa tunga fordon, körkortslagen och vägtrafikskattelagen. Detta ligger i linje med de arbetsuppgifter som den aktuella yrkesgruppen har redan i dag och med den kompetens som de har. Regeringen gör samma bedömningar när det gäller dessa förslag som när det gäller förslaget till ändring i lagen om överlastavgift. Därför bör 28 § lagen om vägavgift för vissa tunga fordon, 5 kap. 25 a § körkortslagen och 6 kap. 3 § vägtrafikskattelagen ändras så att även bilinspektör ges de befogenheter som nu endast tillkommer polisman i bestämmelserna.

Ska bilinspektörer även kunna utfärda ordningsbot?

Några remissinstanser, däribland *Rikspolisstyrelsen* och *Transportstyrelsen*, anser att det skulle innebära betydande effektivitetsvinster om bilinspektörer skulle ges befogenhet att förelägga ordningsbot och att denna fråga bör utredas vidare.

Föreläggande av ordningsbot är ett förenklat förfarande som tillämpas för att beivra vissa brott av enklare slag. Förfarandet innebär att den

rapporterande polismannen utfärdar ett föreläggande där brottet och bötesbeloppet anges samt ger den misstänkte möjlighet att godkänna förelägandet. Ett godkänt föreläggande har samma rättsverkan som en meddelad dom. Riksåklagaren väljer, i samråd med Rikspolisstyrelsen, ut de brott för vilka ordningsbot får utfärdas. Bestämmelser om ordningsbot finns i 48 kap. rättegångsbalken och ordningsbotskungörelsen (1968:199). Föreläggande av ordningsbot får utfärdas även av åklagare, tulltjänsteman eller kustbevakningstjänsteman, men däremot inte av bilinspektör.

Ett stort antal trafikbrott beivras genom föreläggande av ordningsbot. Det skulle enligt promemorians bedömning innebära betydande effektivitetsvinster om även bilinspektörer, i likhet med tjänstemän vid Tullverket och Kustbevakningen, hade befogenhet att förelägga ordningsbot. I promemorian konstateras dock att en sådan befogenhet förutsätter att vissa andra frågor klarläggs. Det gäller bl.a. betydelsen av att bilinspektör saknar rapporteringsskyldighet och befogenhet att meddela rapporteftergift. Vidare behöver en befogenhet att förelägga ordningsbot, i likhet med vad som gäller inom andra områden, noga avgränsas till vissa brott.

Mot denna bakgrund lämnas inte något förslag i departementspromemorian i denna del. Som anges i promemorian skulle ett införande av befogenhet för bilinspektörer att förelägga ordningsbot kunna medföra effektivitetsvinster. Det finns dock i detta lagstiftningsärende inte underlag för att införa en sådan möjlighet.

6 Utökade befogenheter för civilanställd personal inom utredningsverksamheten

6.1 Behovet av förändring

<p>Regeringens bedömning: Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten bör i ökad omfattning kunna använda annan personal än polismän i utredningsverksamheten. Civilanställda utredare vid dessa myndigheter bör därför ges ytterligare befogenheter.</p>
--

Departementspromemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar departementspromemorians förslag utan invändningar. *Polisförbundet* avstyrker förslagen. *Riksdagens ombudmän* tillstyrker de föreslagna författningsändringar som innebär att krav på polismans kompetens för att utföra viss arbetsuppgift avskaffas och anför att de avvägningar som utredningen har gjort när det gäller vilka arbetsuppgifter som enligt utredningen fortsättningsvis ska kunna delegeras till civilanställda respektive kräva polismans kompetens är väl avvägda. *Justitiekanslern* lämnar förslagen utan invändningar och anför att de gränsdragningar som görs mellan arbetsuppgifter som bör utföras av polismän och uppgifter

som även kan utföras av andra anställda inom polisen framstår som genomtänkta och väl avvägda.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker eller lämnar promemorians bedömning utan invändningar.

Skälen för regeringens bedömning

Den nuvarande arbetsfördelningen inom brottsutredningsverksamheten

Såsom framgår av avsnitt 4.2 bedrivs polisens utredningsverksamhet av såväl polismän som personal med annan kompetens. Den senare gruppen uppgår till något över 700 anställda och utgör därmed cirka 15 procent av de anställda som arbetar som utredare. I denna grupp finns anställda utan högskoleutbildning som har kompetensutvecklats internt inom polisen, men också ett antal handläggare med juristexamen eller annan högskoleutbildning. De polismän som utreder brott saknar i huvudsak akademisk utbildning. Till följd av pensionsavgångar, en allmänt ökad satsning på att utreda brott samt att alltfler utredningar handläggs av polisen, är en stor del av de utredare som har polismans kompetens unga och relativt oerfarna. De administrativa uppgifterna sköts av personal som saknar polisutbildning. Inom polismyndigheterna, liksom inom den övriga förvaltningen, integreras dock administrationen alltmer med själva handläggningen och blir därmed en del av utredarens arbete. De cirka 700 utredare inom polisen som inte har polismans kompetens utreder i stort sett alla slags brott.

Såsom redovisas i avsnitt 4.3 arbetar vid Ekobrottsmyndigheten åklagare, polismän, civila utredare och administratörer. Utredningsarbetet bedrivs i åklagarledda utredningsgrupper. Av Ekobrottsmyndighetens cirka 600 anställda är cirka 200 polismän. Mot bakgrund av den specialiserade verksamhet som bedrivs vid Ekobrottsmyndigheten krävs särskild kompetens för att genomföra analyser och utredningar. Vid myndigheten finns cirka 80 civila utredare som utgörs av allmänna utredare, analytiker, revisorer och finansiella specialister. Dessa utredare har genomgående högskoleexamen. De civila utredarna har särskild kompetens inom exempelvis ekonomi, revision, skatterätt, finansmarknad och analys. De civilanställda som deltar i utredningsverksamheten vid Ekobrottsmyndigheten utgör en relativt stor del av de anställda jämfört med hur det ser ut inom polisen. Ekobrottsmyndighetens ärenden är också typiskt sett sådana som kräver mer av annan specialistkompetens än den som polismän har.

Behovet av ytterligare befogenheter för civilanställda utredare

Som nämnts ovan finns det två kategorier utredare hos såväl polismyndigheterna som Ekobrottsmyndigheten: de som är polismän och de som har annan bakgrund och kompetens. Regelverket är utformat så att det ställer krav på att vara polisman för vissa arbetsuppgifter. Utöver detta krav finns det inga särskilda krav för att handlägga ärenden vare sig inom polisen eller Ekobrottsmyndigheten.

Behovet av att i ökad omfattning kunna använda personal med annan kompetens än den som polisman har, har uppmärksammats i flera sam-

manhang under senare år. Beredningen för rättsväsendets utveckling (BRU) konstaterade i betänkandet Läget i rättsväsendet och förslag till fortsatta reformer inom brottsutredningsverksamheten m.m. (SOU 2003:114) att det behövs kompetenshöjande åtgärder inom polisens brottsutredande verksamhet och att det därför, som ett komplement till de utredare som är polismän, behövs ett utökat antal utredare med annan utbildnings- och erfarenhetsbakgrund.

Även Utredningen om den framtida polisutbildningen konstaterade i betänkandet Framtidens polisutbildning (SOU 2008:39) att polisen har behov av en ökad och breddad kompetens. Utredningen föreslog mot denna bakgrund bl.a. att polisprogrammet skulle bli en högskoleutbildning. Utredningen föreslog vidare att behovet av specialister skulle tillgodoses dels genom att personer med polisexamen skulle ges möjlighet att studera vidare på en högre nivå inom högskolan, dels genom att personer med redan befintliga specialistkunskaper skulle ges den utbildning som behövdes för att arbeta inom polisen. Utredningen gick inte in på vilka befogenheter den senare kategorin skulle ges.

Rikspolisstyrelsen har under senare år påtalat att det finns stor enighet om att polisen har behov av att stärka kompetensen inom framförallt utredningsverksamheten och att detta behov avser såväl en fördjupad som breddad kompetens. Mot denna bakgrund har styrelsen bl.a. i den rapport som låg till grund för utredningsuppdraget föreslagit ett antal författningsändringar för att andra än polismän ska kunna utföra arbetsuppgifter som i dag är förbehållna polisman.

Slutligen har Riksrevisionen i två rapporter om mängdbrott 2010 (RiR 2010:10) respektive 2011 (RiR 2011:27) behandlat frågan om den bristande effektiviteten i polisens utredningsverksamhet. Revisionen konstaterar bl.a. att andelen civila utredare som utreder mängdbrott är förhållandevis liten, att fördelarna med att låta dessa utredare utreda mängdbrott överväger sett till såväl kompetens och ambition som kostnader, att det i dag finns vissa legala begränsningar för att utnyttja civila utredare fullt ut, att polisen inte fullt ut tagit tillvara den tillgång som civila utredare kan vara samt att kompetensen inom polisen är bristfällig och varierande bland mängdbrottsutredare och ungdomsutredare. Riksrevisionen har därför rekommenderat att användningen av civilanställda inom utredningsverksamheten ska öka.

Genom att vissa moment i handläggningen av en brottsutredning förutsätter att uppgiften utförs av en polisman, måste i dag en utredare med annan kompetens överlämna ärendet till en polisman för att få dessa moment utförda. Detta medför fördröjningar och en, ofta onödig, överlämning med risk för informationsförlust som följd. Förfarandet innebär också ibland att en polisman i yttre tjänst blir kvar på polisstationen för att kunna utföra sådan uppgift. Det kan t.ex. handla om delgivning av information om att s.k. förenklad delgivning kan komma att användas i det fortsatta förfarandet eller om det inledande förhøret sedan en misstänkt gripits.

Inom polisen organiseras utredningsverksamheten i allt större omfattning som skiftarbete i enlighet med Polisens nationella utredningskoncept (PNU). Enligt detta koncept är snabba utredningsinsatser i nära anslutning till brottet en viktig framgångsfaktor när det gäller att klara upp fler brott. I detta arbete är det angeläget att även de utredare som inte

är polismän kan delta i så stor utsträckning som möjligt. För att kunna använda fler utredare i skiftarbete, och därmed också fördela de olägenheter som ett sådant arbete medför, behöver kompetensbegränsningarna vara så få som möjligt.

Ytterligare befogenheter för de utredare som inte är polismän skulle göra det möjligt att effektivisera och höja kvaliteten i utredningsverksamheten främst genom att polisens och Ekobrottsmyndighetens utredare kan utnyttjas mer flexibelt, att antalet överlämnanden minskar och att den för det aktuella fallet mest lämpade utredaren kan användas. Det finns alltså stora fördelar från såväl kvalitets- som effektivitetssynpunkt med att samma handläggare kan utföra fler eller samtliga moment i en brottsutredning.

Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att det finns behov av att i ökad omfattning kunna använda personal som inte är polismän i brottsutredningsverksamheten. Civilanställda utredare vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten bör därför ges ytterligare befogenheter. Det kan handla såväl om att använda den personal som finns inom myndigheten som om att rekrytera personal utifrån.

De nyss förda resonemangen har också bäring på de förundersökningar som leds av Polismyndigheten. Allt fler förundersökningar bedöms vara av enkel beskaffenhet och ska därmed ledas av polisen och inte av åklagare. Därigenom har behovet av förundersökningsledare hos polisen ökat. Även andelen komplicerade förundersökningar hos polisen ökar.

Enligt 3 kap. 6 a § femte punkten polisförordningen (1998:1558) får polismyndigheten inte överlämna till någon annan än en polisman att avgöra eller leda handläggningen av ärenden som enligt rättegångsbalken ska skötas av polismyndighet. Detta författningsreglerade krav gör att det i dag endast är polismän som får vara förundersökningsledare. I departementspromemorian föreslås att denna bestämmelse ska ändras så att befogenheten att vara förundersökningsledare ska kunna delegeras även till sådana polisanställda som inte är polismän. Med anledning av detta föreslås i departementspromemorian att det bör införas en bestämmelse om krav på särskilt förordnande och på viss kompetens för den som ska handlägga brottsutredningar. Det föreslås också att den nya bestämmelsen ska göras tillämplig även på brottsutredningar som handläggs av Polismyndigheten med stöd av lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). I LUL ställs krav på att den som ska leda förundersökningar eller utredningar enligt lagen ska vara åklagare eller polisman. För att möjliggöra att även civilanställda utredare vid Polismyndigheten ska kunna leda sådana utredningar föreslås i promemorian vissa ändringar i LUL.

Regeringen delar i huvudsak de bedömningar som görs i departementspromemorian i dessa frågor och kommer i det fortsatta arbetet att överväga ändringarna i enlighet med förslagen i promemorian.

6.2 Befogenheter i rättegångsbalken som bör ges även till civilanställd personal inom utredningsverksamheten

Regeringens förslag: Förhör efter att någon som anhållits i sin frånvaro har påträffats eller efter ett gripande ska utöver åklagare och polismän kunna hållas av annan anställd vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten som fått i uppdrag av myndigheten har uppdragit att hålla sådana förhör.

På samma sätt som åklagare, polisman, tulltjänsteman och tjänsteman vid Kustbevakningen ska även annan anställd vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten kunna delge information om förklarad delgivning.

Regeringens bedömning: Det finns inget behov att lagfästa möjligheten för åklagare att i förundersökningar ge biträdesuppdrag till civilanställda vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten.

Departementspromemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås också en ändring i 23 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker förslaget eller lämnas utan invändningar av samtliga förutom *Polisförbundet* som avstyrker förslagen. *Rikspolisstyrelsen*, *Brottsförebyggande rådet* och *Service och Kommunikationsfacket (SEKO)* anser att även 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken bör ändras så att det inte finns några legala hinder för annan än polisman att hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder innan förundersökning har inletts. *Rikspolisstyrelsen* anser också att annan än polisman bör kunna besluta om vitesföreläggande i samband med kallelse enligt 23 kap. 6 a § andra stycket rättegångsbalken av den som ska höras under en förundersökning. *Skatteverket* anser att även anställda vid Skatteverket ska ges de befogenheter som i promemorian föreslås tilläggas civilanställda vid Polismyndigheten.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig tillstyrker eller har inget att invända mot förslagen. *Skatteverket* anser att även anställda vid Skatteverket ska ges de befogenheter som i promemorian föreslås tilläggas civilanställda vid Ekobrottsmyndigheten.

Skälen för regeringens förslag

Förhör ska kunna hållas av andra anställda vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten än polismän

I 24 kap. 8 § första och andra styckena rättegångsbalken anges att polisman så snart som möjligt ska förhöra den som har varit anhållen i sin frånvaro och som anträffats eller som har gripits. Förhöret ska hållas skyndsamt och ska sedan ligga till grund för åklagarens beslut om frigivande eller fortsatt frihetsberövande. Dessa förhör avser en faktisk åtgärd som oftast utförs på polisstationen.

Utöver det krav som uppställs i den nämnda bestämmelsen finns inget författningsmässigt krav på att vara polisman för att hålla förhör i en brottsutredning. Att hålla förhör är också en av de vanligaste arbetsuppgifterna för en civilanställd utredare som arbetar med utredningsverksamhet.

Rikspolisstyrelsen anför i promemorian Utökade befogenheter för civilanställd personal att den nuvarande regleringen kan innebära att någon annan än den mest kompetenta och lämpliga utredaren får hålla det första förhöret. I promemorian anges vidare att eftersom förhöret ska hållas inom vissa tidsfrister finns det också av rena effektivitetsskäl anledning att kunna använda sig av alla tillgängliga resurser. I promemorian föreslogs därför att även civilanställda utredare ska kunna hålla dessa förhör.

Såsom anförs i departementspromemorian torde några särskilda säkerhetskrav, utöver dem som alltid gäller i en förhörsituation, inte aktualiseras vid det inledande förhöret. Vid tveksamma fall bör en försiktighetsprincip tillämpas där arbetsmiljö och säkerhet sätts före effektivitet. Om det bedöms att det kan föreligga en uppenbar risk för att våld kan behöva användas ska förhöret hållas i polismans närvaro. Det inledande förhöret torde i de flesta fall inte heller vara svårare att genomföra än de förhör som hålls senare under förundersökningen. Den föreslagna förändringen skulle, enligt regeringens mening, öka möjligheterna att använda den mest lämpliga anställda tidigt i handläggningsskedjan och också kunna medföra mer tid i yttre tjänst där polismans kompetens är en nödvändig förutsättning. Såväl kvalitets- som effektivitetsskäl talar alltså för att genomföra den föreslagna förändringen.

Liksom inom polismyndigheterna håller redan i dag civilanställda utredare vid Ekobrottsmyndigheten förhör. Ekobrottsmyndighetens förundersökningar pågår ofta en tid innan de brottsmisstänkta frihetsberövas. Det är vanligt att misstänkta anhålls i sin frånvaro. Många av myndighetens utredningar är också stora och komplicerade och det förekommer att många personer samtidigt frihetsberövas. Enligt gällande rätt måste polismän tillkallas för att hålla de inledande förhören med den som har frihetsberövats. Enligt regeringens mening skulle en större flexibilitet och ett bättre resursutnyttjande kunna uppnås om även det inledande förhöret med den som varit anhållen i sin frånvaro och anträffas eller som har gripits kunde hållas av civilanställda utredare. En sådan förändring skulle också kunna innebära fördelar ur kvalitetssynpunkt genom att de personer som är bäst insatta i det aktuella ärendet i större utsträckning skulle kunna hålla förhören. I ärenden med många anhållna skulle förhören också kunna hållas snabbare om flera personer skulle kunna avsättas för uppgiften. På motsvarande sätt som för Polismyndighetens del skulle det redovisade förslaget även förväntas medföra effektivitetsvinster för Ekobrottsmyndigheten genom att de tillgängliga polisresurserna i större utsträckning kan användas där de bäst behövs.

Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att nuvarande reglering bör ändras. Bestämmelserna 24 kap. 8 § första och andra styckena rättegångsbalken bör utformas så att förhör, utöver av åklagare och polisman, ska kunna hållas av anställd vid Polismyndigheten och

Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten uppdragit att hålla förhöret. En sådan konstruktion innebär att myndigheterna i sina respektive arbetsordningar eller på annat sätt kan peka ut vilka anställda som får hålla förhör enligt bestämmelsen. På så sätt kan bl.a. enhetlighet när det gäller vilka kompetenskrav som ska ställas säkerställas.

När det gäller utredningar hos den fr.o.m. den 1 januari 2015 självständiga myndigheten Säkerhetspolisen kan bestämmelsen bli tillämplig på civilanställda utredare vid Säkerhetspolisen genom bestämmelsen i 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken i dess föreslagna lydelse fr.o.m. samma tidpunkt.

Skatteverket anför att ytterligare ökad effektivitet skulle kunna uppnås om även Skatteverkets skattebrottsutredare skulle ges möjlighet att hålla förhör enligt den aktuella bestämmelsen. Det finns dock i detta lagstiftningsärende inte underlag för att överväga en sådan möjlighet.

Information om förenklad delgivning ska kunna lämnas av andra anställda än polismän

I förarbetena till den nya delgivningslagen (prop. 2009/10:237 s. 91) anges när det gäller bakgrunden till systemet med delgivningar bl.a. att en grundläggande princip i en rättsstat är att enskilda i mål och ärenden ska ges möjlighet att framföra sin uppfattning och därigenom kunna påverka det allmännas beslutsfattande i frågor som rör dem. Domstolar och andra myndigheter har därför en långtgående skyldighet att låta parter få ta del av information som finns i ett mål eller ärende. I många fall finns det inte några bestämmelser som föreskriver på vilket sätt en myndighet ska fullgöra denna skyldighet. I vissa fall krävs dock att myndigheten med en tillräcklig grad av säkerhet kan utgå ifrån att parten faktiskt har kunnat ta del av de handlingar som utgör beslutsunderlag för myndigheten. Delgivningsregleringens syfte är att skapa rimliga garantier för att den person som berörs har kunnat ta del av innehållet i aktuella handlingar. Bestämmelserna om delgivning fyller ur det perspektivet en viktig funktion. Samtidigt som delgivningsreglerna utgör en viktig rättssäkerhetsgaranti får de inte vara utformade på ett sådant sätt att de hindrar eller försenar rättegångar och andra rättsliga förfaranden.

Förenklad delgivning innebär att myndigheten skickar handlingen till delgivningsmottagaren under dennes senast kända adress och närmast följande arbetsdag skickar ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats (22–23 §§ delgivningslagen). Förenklad delgivning får dock som huvudregel inte användas vid delgivning av handlingar som inleder ett förfarande. I 33 kap. 6 § rättegångsbalken finns dock ett uttryckligt undantag från nämnda huvudregel som innebär att denna form av delgivning får tillämpas när det gäller stämning och andra handlingar i ett brottmål. Som exempel på ”andra handlingar” kan nämnas kallelse till huvudförhandling och information om att förenklad delgivning kan komma att användas även under den fortsatta handläggningen i tingsrätten.

En förutsättning för att förenklad delgivning ska kunna användas i dessa situationer är dock att den tilltalade vid ett personligt sammanträffande med en polisman, åklagare, tulltjänsteman eller

tjänsteman vid Kustbevakningen har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än sex veckor sedan informationen lämnades. Regeringen har lämnat ett förslag om att denna tidsfrist förlängs till tio veckor (prop. 2013/14:170).

Förfarandet med förenklad delgivning av stämningsansökan i brottmål ingick, innan det permanentades 2011, under fyra år i en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål. Den lagstiftning som reglerade försöksverksamheten innehöll inget krav på polisens kompetens för att delge information om det förenklade delgivningsförfarandet. I stället var bestämmelsen formulerad så att den tilltalade skulle ha delgetts informationen ”vid en polismyndighet eller åklagarmyndighet”. För polisens och Ekobrottsmyndighetens del innebar detta att uppgiften kunde delegeras utan begränsning.

När behörighetsregeln i 33 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken fick sin nuvarande utformning (prop. 2009/10:237 s. 149) gjordes bedömningen att informationen om delgivningssättet ska delges vid ett personligt sammanträffande med en sådan person som har behörighet att utfärda strafföreläggande eller ordningsbot, dvs. åklagare, polisman, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen. Skälet för att just denna krets valdes var att det ansågs att det med det valet inte skulle finnas någon risk för att den misstänkte missuppfattar vad förenklad delgivning innebär.

Svårigheter när det gäller att hitta den som ska delges är ett stort problem för rättsväsendet. Det förenklade delgivningsförfarandet underlättar delgivningen och sparar mycket arbete, inte minst för domstolarna. När det gäller utredningar om mindre allvarliga brott som kan avgöras i den tilltalades utvaro kan förfarandet bidra till att färre förhandlingar behöver ställas in. Mot bakgrund av det anförda är det angeläget att polisen och Ekobrottsmyndigheten delger information om det förenklade förfarandet i så många ärenden som möjligt. Med det nuvarande systemet är de civilanställda utredarna inom polisen och Ekobrottsmyndigheten, trots att det i många fall är de som t.ex. håller förhör med den misstänkte, beroende av att en polisman tillkallas för att delge den misstänkte informationen om förenklad delgivning. I de fall det inte finns någon polisman att tillgå kan förfarandet med förenklad delgivning inte användas.

Det är naturligtvis ur rättssäkerhetssynpunkt angeläget att minimera riskerna för att informationen missförstås. Enligt regeringens uppfattning finns emellertid, på motsvarande sätt som inom Tullverket och Kustbevakningen, inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten andra anställda än polismän med tillräcklig kompetens för att lämna information om delgivningssättet med bibehållna krav på en hög rättssäkerhet. De anställda som bör komma i fråga för att lämna information om förenklad delgivning är de civilanställda utredare vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten som arbetar inom utredningsverksamheten varför risken för att en misstänkt missuppfattar den lämnade informationen får anses som liten.

Regeringen delar därför, i likhet med flertalet remissinstanser, den bedömning som görs i departementspromemorian, att behörighetsregeln i 33 kap. 6 § rättegångsbalken bör ändras så att även andra anställda vid

Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten än polismän kan delge information om förenklad delgivning.

När det gäller utredningar hos den fr.o.m. den 1 januari 2015 självständiga myndigheten Säkerhetspolisen kan bestämmelsen bli tillämplig på civilanställda utredare vid Säkerhetspolisen genom bestämmelsen i 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken i dess föreslagna lydelse fr.o.m. samma tidpunkt.

I departementspromemorian föreslås mot bakgrund av gällande nomenklatur att ordet polisman ersätts med tjänsteman vid Polismyndigheten respektive Ekobrottsmyndigheten. Regeringen anser dock att ändringen bör göras på motsvarande sätt som föreslås i 24 kap. 8 § rättegångsbalken. Regeringen föreslår därför att 33 kap. 6 § rättegångsbalken bör utformas så att information om förenklad delgivning utöver av polisman, åklagare, tulltjänsteman och tjänsteman vid Kustbevakningen ska kunna lämnas av anställd vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten uppdragit den uppgiften. En sådan konstruktion innebär, som angivits ovan, att myndigheterna i sina respektive arbetsordningar eller på annat sätt kan peka ut vilka anställda som får lämna information om förenklad delgivning enligt bestämmelsen. På så sätt kan bl.a. enhetlighet när det gäller vilka kompetenskrav som ska ställas säkerställas. Det är Polismyndighetens och Ekobrottsmyndighetens uppgift att genom utbildningsinsatser försäkra sig om att det finns goda kunskaper om förfarandet hos de som ska svara för att delge informationen.

Skatteverket anför att ytterligare ökad effektivitet skulle kunna uppnås om även Skatteverkets skattebrottsutredare skulle ges möjlighet att hålla förhör enligt den aktuella bestämmelsen. Det finns dock i detta lagstiftningsärende inte underlag för att överväga en sådan möjlighet.

Bör ytterligare befogenheter enligt rättegångsbalken ges till civilanställd personal?

I 23 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken anges att när förundersökningen leds av åklagaren, får denne vid undersökningens verkställande anlita biträde av Polismyndigheten. Han eller hon får också uppdra åt polisman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

I departementspromemorian anføres att enligt ordalydelsen i 23 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken kan en åklagare formellt inte uppdra åt någon annan än en polisman att företa utredningsåtgärder som hör till förundersökningen. I departementspromemorian påpekas dock att bestämmelsen sedan länge har tillämpats så att åklagaren faktiskt både kan och också regelbundet lämnar uppdrag att företa utredningsåtgärder som hör till förundersökningen till andra anställda inom polisen än polismän. I departementspromemorian föreslås att detta ges uttryckligt författningsstöd genom att det i bestämmelsen anges att åklagaren får uppdra åt en anställd vid Polismyndigheten som ställts till åklagarens förfogande att vidta en viss åtgärd.

Senast den aktuella bestämmelsen om åklagaruppdrag till polismän och hur den förhåller sig till civilanställda behandlades av regeringen var i proposition 1969:114 med anledning av Trafikmålskommitténs delbetän-

kande Förundersökning (SOU 1967:59). Redan inledningsvis framhölls i propositionen att en del av kommitténs förslag avsåg frågor som regeringen kunde pröva utan riksdagens medverkan eller som kunde regleras genom anvisningar av Rikspolisstyrelsen och att dessa frågor i regel inte berördes i propositionen. Vad gällde civilanställda inom polisen redovisades att kommittén hade föreslagit ett tillägg till 23 kap. 3 § rättegångsbalken för att möjliggöra att biträdespersonal fick utföra vissa arbetsuppgifter vid förundersökning. Kommitténs uppfattning att sådan personal borde få utföra vissa åtgärder vid förundersökning tillstyrktes av de flesta remissinstanserna. Flera av dessa ansåg dock att en sådan ordning inte krävde någon ändring i rättegångsbalken. Departementschefen anförde att den ökade arbetsbördan inom rättsväsendet bara i begränsad omfattning kunde mötas med personalförstärkningar och att det måste tillses att tillgänglig personal utnyttjas effektivt. Det borde särskilt uppmärksammas att inte mer kvalificerad arbetskraft än vad som är nödvändigt tas i anspråk för uppgifter av olika slag. När det gällde kommitténs förslag om åklagares uppdrag till civilanställda ansåg departementschefen att förslaget syftade till att klargöra att biträdespersonal ska kunna få utföra vissa åtgärder vid förundersökning och att förslaget även innehöll förslag att regeringen eller myndighet som regeringen förordnar skulle bemyndigas att meddela närmare föreskrifter i ämnet. Det underströks att syftet med förslaget hade tillstyrkts av de flesta remissinstanserna men att flera av dessa ansåg att den föreslagna lagändringen inte behövdes. Departementschefen delade för sin del uppfattningen att biträdespersonal borde kunna utföra vissa av de arbetsuppgifter som hör till förundersökning. En sådan ordning fick ses som ett led i strävandena att uppgifter av skilda slag inte bör utföras av mera kvalificerad arbetskraft än nödvändigt. Någon ändring i rättegångsbalken behövde dock inte ske för att biträdespersonal skulle kunna tas i anspråk för enklare uppgifter av berörd art. Bestämmelser om detta kunde meddelas av regeringen och, när det gäller de närmare detaljerna, av Rikspolisstyrelsen.

Såsom anges i departementspromemorian har bestämmelsen sedan länge tillämpats så att åklagaren faktiskt både kan och också regelbundet lämna uppdrag att företa utredningsåtgärder av såväl svårare som enklare art som hör till förundersökningen till andra anställda inom polisen än polismän (se även Peter Fitger m fl. Rättegångsbalken I s 23:20 och Karnov, kommentaren till 23 kap. 3 § rättegångsbalken (not 667) samt också ovan nämnda betänkande SOU 2003:114 s. 310).

Regeringen gör samma bedömning som gjordes i prop. 1969:114 att det inte finns något behov av att ändra den aktuella bestämmelsen för att se till att även annan personal än polismän ska kunna biträda åklagaren i förundersökningen.

Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att det inte finns skäl att lagfästa möjligheten för åklagare att i förundersökningar ge biträdesuppdrag till civilanställda vid vare sig Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten.

Ett antal remissinstanser anför att 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken, som föreskriver att en polisman innan förundersökning hunnit inledas får hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen, även bör omfatta civilanställda. Som skäl för att bestämmelsen bör ändras anför *Rikspolisstyrelsen* bl.a. att initiala

åtgärder i en rättsutredning är av stor betydelse för slutresultatet. Att brott ska utredas i nära anslutning till händelsen utgör en av de framgångsfaktorer för en effektiv brottsutredning som ingår i Polisens nationella utredningskoncept (PNU). Rikspolisstyrelsen anför att även annan anställd än polismän bör i de fall anmälan om brott sker till sådan person, exempelvis genom polisens kontaktcenter (PKC) eller Polismyndighetens reception, kunna vidta utredningsåtgärder innan en förundersökning hunnit inledas. En sådan åtgärd kan t.ex. vara att hålla ett förhör med målsäganden. Om sådana åtgärder möjliggörs också för andra anställda än polismän skulle det sannolikt innebära att brottshanteringen inom polisen kan effektiviseras med bl.a. minskade genomströmningstider för anmälda brott samt högre kvalitet på beslutsunderlagen. Rikspolisstyrelsen lämnade också i sin rapport Utökade befogenheter för civil personal inom Polisen förslag till ändring av 23 kap. 3 § tredje stycket så att även andra än polismän skulle omfattas av bestämmelsen. *Brottsförebyggande rådet* anför att det finns indikationer på att kvaliteten i anmälningar kan förbättras genom att man till exempel låter operatörerna vid PKC att hålla förhör redan i samband med anmälningsupptagningen. I dagsläget kan det gå lång tid mellan anmälningsupptagning och första förhöret vilket ökar risken att de inblandade inte minns händelserna lika väl.

Enligt regeringens mening bör de problem som lyfts fram av Rikspolisstyrelsen och Brottsförebyggande rådet kunna tillgodoses på andra sätt, t.ex. genom insatser för att öka kvaliteten i anmälningsupptagningen så att fler av målsägandens uppgifter framgår och därigenom skapa förutsättningar för en mer effektiv utredningsverksamhet. Regeringen delar således den bedömning som gjorts i departementspromemorian att någon ändring inte bör göras i 23 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken.

Rikspolisstyrelsen och *Säkerhetspolisen* framför att även annan än polismän bör kunna besluta om vitesföreläggande i samband med kallelse enligt 23 kap. 6 a § andra stycket rättegångsbalken.

Enligt bestämmelsen får polismän som är förhørsledare besluta om vitesföreläggande i samband med kallelse av den som ska höras under en förundersökning (23 kap. 6 a § andra stycket rättegångsbalken). Befogenhet att besluta om vitesföreläggande i samband med kallelse enligt 23 kap. 6 a § andra stycket tillkommer även förundersökningsledaren.

I Rikspolisstyrelsens nyss nämnda promemoria konstaterade styrelsen att den aktuella bestämmelsen används mycket sparsamt. Styrelsen anförde ändå att även om bestämmelsen har mindre betydelse i dag är det inte otänkbart att arbetssättet kommer att förändras och att några bärande skäl inte finns för att inte en civil utredare skulle kunna använda sig av detta verktyg.

När bestämmelsen infördes 2002 avvisades tanken på att civilanställda skulle få besluta om vite med motiveringen att vitesfrågan i en del fall kan vara mindre lätt att bedöma (prop. 2001/02:147 s. 29). I departementspromemorian görs bedömningen att de avvägningar som ska göras enligt bestämmelsen inte torde vara av det slaget att beslut av en polismän i sig kan sägas leda till en högre säkerhet i bedömningen. I promemorian konstateras vidare att kompetensen hos de utredare som inte är polismän ökat under de tioåren som gått sedan regleringen infördes.

Detta talar för att samtliga förhållare, som i många fall är civilanställda, bör ha befogenhet att besluta om vitesföreläggande. Å andra sidan har vitesärenden ansetts vara så komplicerade att sådana ärenden, när de ankommer på polismyndighet, som huvudregel ska avgöras av polischefspersonal. Rättssäkerhetsskäl kan därför tala för att begränsa möjligheten att besluta om vite enligt rättegångsbalken.

I promemorian lämnas inget förslag i denna del och inte heller regeringen anser att det finns anledning att ändra den aktuella bestämmelsen.

6.3 Befogenhet för andra anställda än polismän att besluta om förverkande i vissa fall

Regeringens förslag: En ändring ska göras i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. så att även andra anställda vid Polismyndigheten än polismän ges befogenhet att besluta om förverkande i vissa fall.

Departementspromemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna uttalar sig inte särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. reglerar förfarandet vid prövning av fråga om förverkande av egendom till det allmänna eller om annan särskild rättsverkan av brott, när frågan inte rör någon som är tilltalad för brott. Som huvudregel prövas frågan om förverkande av åklagare eller rätten. I 3 § fjärde stycket i lagen anges att polisman får besluta om förverkande, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Enligt förordningen (2011:1206) om föreskrifter rörande en polismanns rätt att besluta om förverkande får Rikspolisstyrelsen meddela närmare föreskrifter om en polismanns rätt att besluta om förverkande enligt 3 § fjärde stycket i den aktuella lagen.

Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter om polismanns rätt att besluta om förverkande enligt 3 §. Av föreskrifterna framgår bl.a. att förverkande kan beslutas i nära anslutning till den plats där egendomen tagits i beslag (omedelbart förverkande), eller efter viss utredning (förverkande i efterhand). I förstnämnda fall är varje polisman behörig att besluta. I sistnämnda fall får beslut fattas av polisman som har befogenhet att vara förundersökningsledare.

När bestämmelsen i 3 § fjärde stycket i lagen infördes 1995 angavs i förarbetena att stora rationaliseringsvinster bedömdes vara förenade med att sådana beslut kunde fattas direkt på plats av en polisman (prop. 1994/95:23 s 112). Med hänsyn härtill är det därför, enligt regeringens mening, angeläget att denna möjlighet till omedelbart förverkande finns kvar. När det gäller förverkande i efterhand är det fråga om beslut som fattas vid skrivbordet och som typiskt sett inte aktualiserar användning av våld eller tvång.

Mot denna bakgrund instämmer regeringen i bedömningen i departementspromemorian att kravet på att den som ska besluta om förverkande

enligt 1986 års lag ska vara polisman bör tas bort. Regeringen föreslår därför att, vid sidan av polisman, även annan anställd vid Polismyndigheten till vilken myndigheten uppdragit uppgiften ska ges befogenhet att besluta om förverkande enligt denna bestämmelse.

Förfarandet vid överprövning av dessa beslut bedöms inte behöva ändras till följd av regeringens förslag och den som vill få beslutet prövat anmäla missnöje till den myndighet där den som beslutat om förverkandet är anställd. Om Polismyndigheten inte häver beslaget ska myndigheten överlämna ärendet till åklagare för talan om förverkande. Har talan inte väckts inom en månad från det att missnöjesanmälan kom in, ska beslaget hävas.

7 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: På sikt bedöms förslagen kunna leda till besparingar för Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. De kostnadsökningar som förslagen initialt innebär kan finansieras inom befintliga anslagsramar.

Departementspromemorians och promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna uttalar sig inte särskilt i denna del. *Rikspolisstyrelsen* anför att polisens ekonomi är hårt belastad med anledning av bl.a. omorganisationen och att det därför kan vara svårt att skapa något utrymme genom omprioriteringar och rationaliseringar. Trots detta är styrelsen angelägen om att förslagen genomförs så snart som möjligt.

Skälen för regeringens bedömning: Att civilanställda utredare vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten kan hålla anhållande- och gripandeförhör samt delge information om förenklad delgivning kommer att innebära resursbesparingar genom att en polisman inte behöver tillkallas för att utföra uppgifterna i de fall en civilanställd redan har ansvaret för ärendet. Inledningsvis kan dock vissa kostnader uppstå för myndigheterna när det gäller utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser. Insatserna angår dock i första hand befintlig och kvalificerad utredningspersonal som redan på reguljär basis genomgår fortlöpande vidareutbildningar. Likaså kan vissa initiala kostnadsökningar uppkomma för vidareutbildning av bilinspektörer. Den sammantagna bedömningen är att de ökade kostnaderna kan finansieras inom befintliga anslagsramar.

8 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Ändringarna ska träda i kraft den 2 januari 2015.

Regeringens bedömning: Något behov av särskilda övergångsbestämmelser med anledning av de lämnade förslagen bedöms inte finnas.

Departementspromemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Departementspromemorian har föreslagit att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2015.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har yttrat sig särskilt i denna fråga.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Promemorian har föreslagit att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2015.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I promemorian föreslås att förslagen ska träda i kraft samtidigt som den nya polisorganisationen genomförs dvs. den 1 januari 2015. Det är en stor mängd lagar som i anledning av den nya polisorganisationen ska träda i kraft den 1 januari 2015. Ett flertal av de nu lämnade förslagen omfattas även av de ändringar som ska träda i kraft nämnda datum. Mot denna bakgrund anser regeringen att de nu föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 2 januari 2015 då den nya Polismyndigheten är på plats. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

24 kap.

8 §

Har ett beslut att anhålla någon meddelats i den misstänktes frånvaro, ska han eller hon, så snart beslutet har verkställts, förhöras. *Förhöret ska hållas av en åklagare eller av en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften.* Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen.

Har någon gripits enligt 7 §, ska han eller hon så snart som möjligt förhöras av en åklagare eller av en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte, ska åklagaren omedelbart häva beslutet om gripande.

Innan åklagaren har underrättats om frihetsberövandet, får beslutet om gripande hävas av Polismyndigheten, om det är uppenbart att det inte finns skäl för fortsatt frihetsberövande. I omedelbar anslutning till gripandet får beslutet under samma förutsättningar hävas även av den polisman som har fattat beslutet.

Om den som misstänks för brott avviker och det finns skäl för anhållande, får åklagaren efterlysa honom eller henne.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet då ett anhållningsbeslut verkställts eller då någon gripits utan föregående anhållningsbeslut.

Ändringen i *första stycket* innebär att, utöver polisman och åklagare, även annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften ska få hålla det första förhöret med den misstänkte sedan beslutet att anhålla honom eller henne verkställts.

På motsvarande sätt ändras *andra stycket* så att, utöver polisman och åklagare, även annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften ska få hålla det första förhöret sedan en misstänkt har gripits enligt 7 §.

Vilka anställda som har en sådan befogenhet kan t.ex. framgå av myndigheternas arbetsordningar.

Ändringarna behandlas i avsnitt 6.2.

33 kap.

6 §

Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av en *sådan tjänsteman som anges i tredje stycket* vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än tio veckor sedan informationen lämnades.

Information som avses i andra stycket får delges av

a) en åklagare,

b) en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften,

c) en tulltjänsteman, eller

d) en tjänsteman vid Kustbevakningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om delgivning av stämning i brottmål.

Första stycket är oförändrat.

Andra stycket ändrat på så sätt att de kategorier av tjänstemän som får delge information om förenklad delgivning har tagits bort. Stycket anger nu endast under vilka förutsättningar förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten.

I *tredje stycket* anges de kategorier av tjänstemän som kan delge information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten. Dessa angavs tidigare i andra stycket. Utöver de tjänstemän som tidigare kunnat lämna denna information har nu även tillagts vissa andra anställda vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten.

Vilka anställda som har en sådan befogenhet kan t.ex. framgå av myndigheternas arbetsordningar.

Ändringen har behandlats i avsnitt 6.2.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

3 §

Avser saken förverkande av beslagtagen egendom, får frågan om förverkande prövas av åklagaren. Om värdet av det som ska förverkas uppgår till betydande belopp eller om det finns andra särskilda skäl, ska dock frågan om förverkande prövas av rätten.

Åklagarens beslut i fråga om förverkande ska meddelas skriftligen. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje med det hos åklagaren.

Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om åklagaren inte häver beslaget, ska han eller hon väcka talan om egendomens förverkande. Har talan inte väckts inom en månad från det att anmälan kom in, ska beslaget anses hävt.

Uppgår värdet av det som ska förverkas till mindre än en tiondel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller saknar egendomen saluvärde, får också en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten till vilken myndigheten har uppdragit den uppgiften besluta om förverkande, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda. I detta fall gäller andra och tredje styckena. Missnöjesanmälan ska dock ges in till den myndighet där den som beslutat om förverkandet är anställd. Om myndigheten anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet överlämnas till åklagare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om *rätten* att besluta om förverkande *enligt fjärde stycket*.

I paragrafen finns bestämmelser om förverkande av egendom som är tagen i beslag när frågan inte rör någon som är tilltalad för brott.

Första – tredje styckena är oförändrade.

Fjärde stycket innebär att den möjlighet som polisman har att under vissa förutsättningar besluta om förverkande också kan utföras av annan anställd vid myndigheten som myndigheten har uppdragit uppgiften till. De senares befogenhet kan t.ex. framgå av Polismyndighetens arbetsordning. Bestämmelsen justeras vidare på så sätt att en missnöjesanmälan ska ges in till den myndighet där den som beslutat om förverkandet är anställd för att täcka beslut fattade av andra anställda än polismän.

Ändringen i *femte stycket*, som innehåller en upplysning att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar tillämpningsföreskrifter till lagen, är en anpassning till att såväl polisman som annan anställd vid Polismyndigheten kommer att ha befogenhet att besluta om förverkande enligt fjärde stycket.

Ändringarna behandlas i avsnitt 6.3.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift

8 a §

Om den som enligt 7 § ska påföras överlastavgift inte har hemvist i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, ska en polisman *eller bilinspektör* vid kontrollen av fordonet eller fordonståget besluta om förskott för överlastavgiften.

Förskottet ska beräknas enligt bestämmelserna i 2–5 §§.

Förskottet ska betalas till Polismyndigheten.

I paragrafen finns bestämmelser om förskott för överlastavgift.

Ändringen i *första stycket* innebär att utöver polisman ska även bilinspektör kunna besluta om förskott för överlastavgift.

Andra och tredje styckena är oförändrade.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

8 b §

Om det förskott som anges i 8 a § inte betalas omedelbart i samband med kontrollen ska polismannen *eller bilinspektören* besluta att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden. En polisman *eller bilinspektör* får avstå från att fatta ett sådant beslut, om det finns synnerliga skäl.

Ett beslut enligt första stycket gäller tills förskottet betalats eller, om överlastavgift har påförts utan att förskottet har betalats, denna avgift har betalats.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det kan beslutas att ett fordon inte får fortsätta färden i de fall ett förskott för överlastavgift enligt 8 a § inte betalas omedelbart i samband med kontrollen.

Ändringarna i *första stycket* innebär att utöver polisman ska även bilinspektör kunna besluta om att ett fordon inte ska få fortsätta färden i de fall förskott för överlastavgift inte betalas omedelbart. Förändringen

innebär också att även en bilinspektör, liksom polisman, kan avstå från att besluta om detta om det finns synnerliga skäl.

Andra stycket är oförändrat.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.

8 d §

En polismans *eller bilinspektörs* beslut om förskott för överlastavgift eller om att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden, ska skyndsamt underställas Transportstyrelsens prövning. Transportstyrelsen ska omedelbart pröva om beslutet ska bestå.

Om ett beslut enligt 8 b § gäller, ska Polismyndigheten och Transportstyrelsen handlägga ärendet om överlastavgift utan dröjsmål. Transportstyrelsen får vid sin handläggning

1. helt eller delvis sätta ned ett förskott som har bestämts för avgiften,
2. upphäva beslutet, om det finns synnerliga skäl. Detsamma gäller även efter det att Transportstyrelsen har beslutat i ärendet om överlastavgift.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att beslut som avses i 8 a och 8 b §§ ska underställas Transportstyrelsen för prövning.

Som en konsekvens av ändringarna i 8 a och 8 b §§, ändras *första stycket* så att även en bilinspektörs beslut enligt de två förstnämnda paragraferna ska underställas Transportstyrelsens prövning.

Andra stycket är oförändrat.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2

11 §

Transportstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om inte annat sägs i femte stycket. Skrivelsen med överklagandet ska ha kommit in till Transportstyrelsen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Om någon har överklagat ett beslut, får även någon annan som haft rätt att överklaga beslutet ge in ett överklagande, trots att tiden för överklagande gått ut. Ett sådant överklagande ska ges in inom två veckor från utgången av den tid inom vilken det första överklagandet skulle ha gjorts.

Återkallas eller förfaller det första överklagandet av någon annan anledning, förfaller också det senare.

Ett beslut som rör ett motor drivet fordon som är registrerat här i landet, eller en släpvagn som dras av ett sådant fordon, överklagas hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets ägaren till det motor drivna fordonet har sin adress enligt vägtrafikregistret. I fråga om andra fordon överklagas beslutet till den förvaltningsrätt inom vars domkrets beslutet meddelades.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Transportstyrelsens beslut enligt 8 d § får inte överklagas.

En polismans *eller bilinspektörs* beslut enligt 8 a och 8 b §§ får inte överklagas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande och överklagandeförbud av beslut enligt lagen om överlastavgift.

Första – sjätte styckena är oförändrade.

Sedan tidigare gäller att en polismans beslut om förskotts betalning eller förbud mot fortsatt färd inte får överklagas. Som en konsekvens av ändringarna i 8 a och 8 b §§ läggs bilinspektör till i *sjunde stycket*.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.

9.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon

28 §

Brukas ett fordon i strid mot 25 §, ska en polisman *eller bilinspektör* ta hand om fordonets registreringsskyltar.

Den polisman *eller bilinspektör* som har tagit hand om registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

I paragrafen finns bestämmelser om att ett fordons registreringsskyltar ska tas om hand under vissa förutsättningar och att det i samband därmed kan lämnas medgivande till att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Ändringarna i *första och andra styckena* innebär att även bilinspektörer ges dessa befogenheter.

Paragrafen moderniseras även språkligt.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.

9.6 Förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)

5 kap.

25 a §

En polisman *eller bilinspektör* har rätt till tillträde till ett körkortspliktigt fordon som körs av en körkortshavare vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås, för att kontrollera att fordonet har ett alkoholås av godkänd typ som uppfyller föreskrivna krav i fråga om montering, funktion och användning. Kontrollen ska utföras så att den inte orsakar större olägenheter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till tillträde till fordon för att kontrollera att ett fordon är utrustat med föreskrivet alkoholås.

Ändringen innebär att även bilinspektör ges befogenhet att få tillträde till fordonet under samma förutsättningar som polisman.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.

9.7 Förslaget till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

6 kap.

3 §

Om ett fordon används i strid mot 1 § och två månader har gått från den dag, då den skatt som har föranlett användningsförbudet senast skulle ha betalats, ska en polisman *eller bilinspektör* ta hand om fordonets registreringsskyltar.

En polisman *eller bilinspektör* ska ta hand om registreringsskyltarna även på ett avställt fordon, om förutsättningarna för en sådan åtgärd skulle ha förelegat enligt första stycket, om fordonet hade varit skattepliktigt.

Den polisman *eller bilinspektör* som har tagit hand om fordonets registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

I paragrafen finns bestämmelser om att ett fordon's registreringsskyltar under vissa förutsättningar ska tas om hand och att det i samband därmed kan lämnas medgivande till att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Ändringen i *första stycket* innebär att utöver polisman även bilinspektör ges skyldighet att ta hand om ett fordon's registreringsskyltar i den angivna situationen.

Det *andra stycket*, som anger att befogenheten enligt första stycket avser även avställda fordon, omarbetas språkligt för att bilinspektörs befogenhet ska omfatta också sådana fordon.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att utöver polisman även bilinspektör ges befogenhet att, i samband med att ett fordon's registreringsskyltar tas om hand, medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.

Sammanfattning av departementspromemorian Vem ska göra vad? – Om fördelningen av arbetsuppgifter mellan polisens anställda (Ds 2013:64)

Uppdraget

Regeringskansliet uppdrog i juni 2013 åt polismästaren Stefan Mann att utreda och analysera behovet av att ge fler anställda inom polisen polisiära befogenheter. I uppdraget ingick också att lämna förslag till de eventuella författningsändringar som kan behövas.

Utgångspunkter för arbetsfördelningen inom polisen

Polisverksamheten är beroende av en rad olika kompetenser för att kunna bedrivas effektivt och rättssäkert. Polismän ska i första hand arbeta med arbetsuppgifter där polisens kompetens är en nödvändig förutsättning. När det gäller övriga arbetsuppgifter ska den bästa möjliga kompetensen väljas. Valet av kompetens ska bidra till att polisens effektivitet ökar med bibehållen rättssäkerhet. Utgångspunkten för övervägandena och förslagen i denna promemoria är att en aktiv fördelning av arbetsuppgifter mellan polisens anställda ska bidra till fler poliser i yttre tjänst för ökad synlighet och trygghet, för fler utredningsåtgärder i samband med att brotten begås samt till en effektivare brottsutredningsverksamhet i övrigt.

Polismansrollen

Polismansrollen är, liksom flertalet andra yrkesroller, i ständig utveckling och förändring. Under senare år har arbetsuppgifter som tidigare krävt polisens kompetens tillagts andra, exempelvis bilinspektörer och brottsutredare. Även anställda vid Tullen och Kustbevakningen har tillagts relativt omfattande befogenheter som tidigare endast den som var polisman hade. Hittills finns det inget som tyder på att denna utveckling påverkat allmänhetens förtroende för polisen negativt. En utgångspunkt i utredningen är att det inte i första hand gäller att slå vakt om polismansrollen som den ser ut just idag, utan om det som i ett rättssamhälle är och ska vara kärnan i en sådan roll.

För vilka arbetsuppgifter är polisens kompetens nödvändig?

Polismän ska i första hand arbeta med arbetsuppgifter där polisens kompetens är en nödvändig förutsättning. Polisens kompetens bör vara en nödvändig förutsättning för att utföra arbetsuppgifter:
– som kan komma att kräva polisens befogenhet att använda våld eller andra tvångsmedel,

- som typiskt sett ingår i den allmänna övervakningsverksamheten, med undantag för vissa uppgifter inom trafikövervakningsverksamheten,
- som avser beslut om straffprocessuella tvångsmedel inom utredningsverksamheten, exempelvis husrannsakan, vid fara i dröjsmål, och
- inom övriga verksamhetsområden beroende på uppgiftens karaktär efter prövning mot respektive författningsbestämmelse.

När det gäller arbetsuppgifter inom utredningsverksamheten som är avsedda att utföras på fältet bör det gälla en presumtion för att de förutsätter polisens kompetens.

Allmänna riktlinjer för fördelningen av arbetsuppgifter som inte kräver polisens kompetens (avsnitt 5 och 6)

Det är i huvudsak vissa arbetsuppgifter inom trafikövervakningsverksamheten och arbetsuppgifter inom utredningsverksamheten som är avsedda att utföras på polisstationen som inte kan anses kräva polisens kompetens. Allt under förutsättning att arbetsuppgiften, vid en allmän bedömning, inte kan komma att kräva polisens befogenhet att använda våld eller andra tvångsmedel. Denna avgränsning utesluter ingen personalkategori. Således kan polisens kompetens vara den lämpligaste även inom detta område, men den ska inte vara en nödvändig förutsättning sett från författningssynpunkt. När det gäller arbetsuppgifter där polisens kompetens inte är en nödvändig förutsättning ska den bästa möjliga kompetensen väljas. Valet av kompetens ska bidra till att polisens effektivitet ökar med bibehållen rättssäkerhet. Följande allmänna riktlinjer, som innebär att arbetsfördelningen ska göras med beaktande av vissa krav när det gäller handläggningen, verksamheten och handläggaren bör gälla för fördelningen av arbetsuppgifter inom polisen:

Handläggningen

- kvalitet och säkerhet ska upprätthållas

Verksamheten

- effektivitet och snabbhet i verksamheten ska främjas

Handläggaren

- behovet av särskild kompetens, utbildning eller erfarenhet för att lösa uppgiften ska beaktas, och
- en arbetsuppgift ska inte handläggas av personal som är mer kvalificerad än vad uppgiften kräver.

Utökade befogenheter inom utredningsverksamheten för den som inte är polisman och krav på förordnande för att vara förundersökningsledare

Det finns ett behov av att i ökad omfattning kunna utnyttja personal med annan kompetens än den som polisman har i utredningsverksamheten. Detta behov har uppmärksammats i flera sammanhang under senare år.

För att möjliggöra detta krävs det ändringar i främst rättegångsbalken, lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare och polisförordningen.

Uppgiften att leda förundersökningar enligt rättegångsbalken

När det gäller uppgiften att leda förundersökningar finns det ett behov, främst av kvalitetsskäl, av att kunna rekrytera kompetens som i dag inte finns vid polismyndigheterna. Nya komplexa regelverk och överföringen av förundersökningsledarskap till polisen från åklagaren ställer nya krav på kompetens och utbildning. Vidare behöver rekryteringsbasen för förundersökningsledare breddas så att även andra redan anställda utredare än de som har polismans kompetens kan bli förundersökningsledare. På så sätt kan kompetensen hos dessa utredare tas tillvara och utvecklas. Erfarenheter från Tullverket och Kustbevakningen visar att polismans kompetens inte är en förutsättning för att vara förundersökningsledare. Polismyndighetens befogenhet att leda förundersökning enligt rättegångsbalken bör därför kunna delegeras till annan än den som har polismans kompetens.

Vissa andra beslut enligt rättegångsbalken

Av främst effektivitetsskäl finns det fördelar med att fler utredare kan utföra fler arbetsuppgifter inom brottsutredningsverksamheten. Vissa befogenheter som polisman i dag har enligt rättegångsbalken behöver därför tilläggas även den som inte har polismans kompetens. Detta gäller befogenheten att på uppdrag av åklagare vidta en viss åtgärd under förundersökningen, att hålla förhör med den som a. varit anhållen i sin frånvaro och anträffas eller b. gripits samt att delge information om att förenklad delgivning kan komma att användas. Däremot gör utredningen den bedömningen att den som saknar polismans kompetens inte ska ha befogenhet att vidta utredningsåtgärder innan en förundersökning hunnit inledas och inte heller kunna besluta om vitesföreläggande i samband med kallelse av den som ska förhöras.

Uppgiften att leda förundersökningar och utredningar enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Bestämmelsen i 2 § lagen (1964:164) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare behöver ändras så att även den som inte har polismans kompetens kan leda en förundersökning mot den som är under 18 år. Detsamma gäller bestämmelsen i 32 § samma lag som i dag anger att endast den som har polismans kompetens får leda den utredning som ska göras då den som är under femton år kan misstänkas ha begått brott.

Ett krav på förordnande för att vara förundersökningsledare införs i polisförordningen

Bestämmelsen i 3 kap. 6 a § sista meningen polisförordningen medger inte att vissa av polismyndighets uppgifter inom området brottsutredning delegeras till annan än den som har polismans kompetens. Bestämmelsen begränsar därmed polisens möjligheter att utveckla polisens utredningsverksamhet och behöver därför upphävas.

En ny bestämmelse införs i polisförordningen om att Polismyndigheten ska förordna den som ska leda en förundersökning och även den som i övrigt ska besluta i ärenden som enligt rättegångsbalken ska handläggas av Polismyndigheten. Bestämmelsen ska även omfatta ärenden enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare som avser att leda förundersökning eller den utredning som avses i 31 § lagen. För att möjliggöra en smidig tillämpning i vissa fall av undantagskaraktär ska anges att även den som inte är förordnad i brådskande fall får handlägga ett ärende. I dessa fall krävs ett beslut av Polismyndigheten. Vidare ska framgå att endast den får förordnas som har tillräcklig kompetens, utbildning och erfarenhet. Förslaget om en allmän kompetensregel för den som ska vara förundersökningsledare eller i övrigt besluta i ärenden enligt rättegångsbalken, innebär att en enhetlig kvalitetssäkrad kompetens för dessa viktiga arbetsuppgifter säkerställs. Bestämmelsen är ett uttryck för att befogenheten att leda förundersökningar är en central och grundläggande uppgift för polisen. Ett system med förordnanden innebär även att det ställs ökade krav på polisens myndigheter då det gäller att bygga upp en myndighetsintern kompetensutveckling som präglas av kvalitet och kontinuitet.

Helhetsansvar och utökade befogenheter för bilinspektörer när det gäller polisens övervakning av den yrkesmässiga trafiken

Bilinspektörer bör ges ytterligare befogenheter när det gäller övervakningen av den yrkesmässiga trafiken. Inriktningen bör vara att bilinspektörernas verksamhet tydligt inriktas mot ett helhetsansvar för kontrollen av den yrkesmässiga trafiken. Ett effektivt utnyttjande av bilinspektörernas kompetens i övervakningen av den yrkesmässiga trafiken förutsätter bl.a. en förändrad arbetsfördelning mellan polisman och bilinspektör där bilinspektörens kompetens tas tillvara i större omfattning. Genom att den enskilde bilinspektören kan utföra fler åtgärder i varje ärende främjas såväl effektivitet som snabbhet i handläggningen. Utökade befogenheter för bilinspektörer ger också möjlighet att begränsa antalet poliser inom trafikövervakningen till förmån för områden där polismans kompetens är en nödvändig förutsättning. På så sätt kan den samlade effektiviteten i polisverksamheten öka.

Bilinspektörer ska, utöver de befogenheter de har idag, tilläggas befogenhet att i vissa fall besluta om a. förskottsbetalning och att färden inte får fortsättas samt b. omhändertagande av ett fordon registrerings- och saluvagnsskyltar och om vissa medgivanden i samband med detta. Dessutom bör bilinspektörer tilläggas befogenhet att i vissa fall få tillträde till fordon för kontroll enligt körkortslagen.

Vidare bör bilinspektör ha befogenhet att utöva tillsyn enligt lagstiftningen om farligt gods. En sådan befogenhet kräver inte några ändringar i lag eller förordning. Däremot medger Rikspolisstyrelsens föreskrifter inte detta i dag. Det skulle innebära betydande effektivitetsvinster om även bilinspektörer, i likhet med tjänstemän vid Tullverket och Kustbevakningen, hade befogenhet att förelägga

ordningsbot. En sådan befogenhet förutsätter dock att vissa andra frågor klarläggs. Det har inte varit möjligt för utredningen att under den begränsade tid som stått till buds bereda frågan i en sådan omfattning att ett förslag om detta kan lämnas.

Genomförande

De författningsändringar som utredningen föreslår bör träda i kraft samtidigt som den nya polisorganisationen införs, dvs. den 1 januari 2015. Övriga åtgärder, såsom rekrytering, utbildning och utfärdande av föreskrifter bör kunna genomföras successivt efter det att författningsändringarna trätt i kraft. Vissa av åtgärderna bör kunna påbörjas redan tidigare efter det att erforderliga beslut fattats.

Konsekvenser av förslagen

Utredningens förslag medför ökade kostnader för rekrytering och utbildning. Inom ramen för oförändrade anslag och kravet att 20 000 av polisen anställda ska vara polismän kan utrymme för detta endast skapas genom omprioriteringar och rationaliseringar. Utredningens förslag bedöms leda till högre effektivitet i polisens samlade verksamhet. Sett mot denna bakgrund är det angeläget att utredningens förslag kan genomföras och att de åtgärder som detta kräver därför prioriteras. Merkostnaderna måste sättas i relation till att polisorganisationen, exklusive Säkerhetspolisen, för 2014 föreslås disponera drygt 21 miljarder kr. Det bör därför finnas goda möjligheter att genom omprioriteringar och rationaliseringar skapa utrymme för de förhållandevis små merkostnader som uppstår.

Förslag till ändring i rättegångsbalken (1942:740)

Häri genom föreskrivs att 23 kap. 3 §, 24 kap. 8 § och 33 kap. 6 § rättegångsbalken (1942:740) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SOU 2012:78

Föreslagen lydelse

23 kap.

3 §

Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten eller åklagaren. Har förundersökningen inletts av Polismyndigheten och är saken inte av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är påkallat av särskilda skäl.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han eller hon *vid undersökningens verkställande anlita biträde av Polismyndigheten*. Åklagaren får också uppdraga åt *polisman* att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han eller hon *anlita biträde av Polismyndigheten för att genomföra undersökningen*. Åklagaren får också uppdraga åt *en anställd vid Polismyndigheten som ställts till åklagarens förfogande* att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Innan förundersökning hunnit inledas, får polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen.

24 kap.

8 §

Har beslut att anhålla någon meddelats i den misstänktes frånvaro, ska han eller hon, så snart beslutet har verkställts, förhöras av *polisman* eller åklagare. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen.

Har beslut att anhålla någon meddelats i den misstänktes frånvaro, ska han eller hon, så snart beslutet har verkställts, förhöras. *Förhöret ska hållas av en anställd vid Polismyndigheten till vilken myndigheten uppdragit att hålla förhöret eller av åklagare*. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen.

Har någon gripits enligt 7 §, ska han eller hon så snart som möjligt förhöras av *polisman* eller

Har någon gripits enligt 7 §, ska han eller hon så snart som möjligt förhöras *av en anställd vid Polis-*

åklagare. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte, ska beslutet om gripande omedelbart hävas.

myndigheten till vilken myndigheten uppdragit att hålla förhöret eller av åklagare. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte, ska beslutet om gripande omedelbart hävas.

Innan åklagaren har underrättats om frihetsberövandet, får beslutet om gripande hävas av Polismyndigheten, om det är uppenbart att det inte finns skäl för fortsatt frihetsberövande. I omedelbar anslutning till gripandet får beslutet under samma förutsättningar hävas även av en polisman som har fattat beslutet.

Om den som misstänks för brott avviker och det finns skäl för anhållande, får åklagaren efterlysa honom eller henne.

33 kap.

6 §¹

Bestämmelserna i 3, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av *polisman*, åklagare, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än sex veckor sedan informationen lämnades.

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av *tjänsteman vid Polismyndigheten*, åklagare, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än sex veckor sedan informationen lämnades.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

¹ Senaste lydelse 2010:1936.

Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2, 13 och 32 §§ lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Förundersökning mot den som inte har fyllt arton år *skall*, om det inte möter hinder, ledas av en åklagare *eller polisman* som, med avseende på intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare, är särskilt lämpad för uppgiften.

Har den unge tidigare varit föremål för förundersökning eller utredning enligt 31 §, *skall* om möjligt samma åklagare *och polismän* anlitas för den nya förundersökningen.

Förundersökning mot den som inte har fyllt arton år *ska*, om det inte möter hinder, ledas av en åklagare som, med avseende på intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare, är särskilt lämpad för uppgiften. *Motsvarande krav på lämplighet gäller för förundersökningsledare vid Polismyndigheten.*

Har den unge tidigare varit föremål för förundersökning eller utredning enligt 31 §, *ska* om möjligt samma *förundersökningsledare och förhørsledare vid Polismyndigheten och samma* åklagare anlitas för den nya förundersökningen.

13 §²

En polisman får anmoda den som har eller kan antas ha fyllt femton men inte arton år att så snart som möjligt vidta åtgärder för att avhjälpa eller begränsa skada på grund av brott, om den unge har erkänt brottet eller om det annars med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att han har begått brottet. Anmodan får dock ske endast om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna. Om det inte är uppenbart obehövt, *skall* målsägandens samtycke inhämtas innan anmodan sker.

En polisman *eller Polismyndigheten* får anmoda den som har eller kan antas ha fyllt femton men inte arton år att så snart som möjligt vidta åtgärder för att avhjälpa eller begränsa skada på grund av brott, om den unge har erkänt brottet eller om det annars med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att han *eller hon* har begått brottet. Anmodan får dock ske endast om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna. Om det inte är uppenbart obehövt, *ska* målsägandens samtycke inhämtas innan anmodan sker.

¹ Senaste lydelse 1994:1760.

² Senaste lydelse 1994:1760.

Bestämmelserna om förundersökning i 23 kap. 3 §, 4 §, 6–12 §§, 13 § första stycket och andra stycket andra och tredje meningarna, 14 §, 17 §, 18 § andra stycket, 19 §, 21 § och 24 § rättegångsbalken ska i tillämpliga delar gälla för en sådan utredning som avses i 31 §.

En utredning som avses i 31 § ska bedrivas med särskild skyndsamhet och avslutas så snart det kan ske. Utredningen får inte pågå längre tid än tre månader, om det inte är nödvändigt med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Utredningen ska, om det inte möter något hinder, ledas av en åklagare *eller en polisman* som, med avseende på intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare, är särskilt lämpad för uppgiften.

Har den unge tidigare varit föremål för utredning enligt 31 §, ska om möjligt samma åklagare *och polismän* anlitas för den nya utredningen.

Utredningen ska, om det inte möter något hinder, ledas av en åklagare som, med avseende på intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare, är särskilt lämpad för uppgiften. *Mot-svarande krav på lämplighet gäller för den som ska leda utredningen vid Polismyndigheten.*

Har den unge tidigare varit föremål för utredning enligt 31 §, ska om möjligt samma åklagare anlitas för den nya utredningen. *Vid Polismyndigheten ska mot-svarande gälla för den som ska leda utredningen och förhørsledare.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

³ Senaste lydelse 2010:478.

Förslag till lag om ändring i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SOU 2012:78

Föreslagen lydelse

3 §

Avser saken förverkande av beslagtagna egendom, får frågan om förverkande prövas av åklagaren. Om värdet av det som ska förverkas uppgår till betydande belopp eller om det finns andra särskilda skäl, ska dock frågan om förverkande prövas av rätten.

Åklagarens beslut i fråga om förverkande ska meddelas skriftligen. Den som drabbats av beslaget får hos åklagaren anmäla missnöje med förverkandebeslutet inom en månad från det att han fick del av det.

Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte vidare gälla. Om åklagaren inte häver beslaget, ska han väcka talan om egendomens förverkande. Har talan inte väckts inom en månad från det anmälan kom in, ska beslaget gå åter.

Uppgår värdet av det som ska förverkas till mindre än en tiondel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller saknar egendomen saluvärde, får också polisman besluta om förverkande, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda. Därvid gäller andra och tredje styckena. Missnöjesanmälan ska dock inges till Polismyndigheten. Finner Polismyndigheten att talan om förverkande bör föras, ska ärendet överlämnas till åklagare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om *en polismans rätt* att besluta om förverkande.

Uppgår värdet av det som ska förverkas till mindre än en tiondel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller saknar egendomen saluvärde, får också *en* polisman eller *Polismyndigheten* besluta om förverkande, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda. Därvid gäller andra och tredje styckena. Missnöjesanmälan ska dock inges till Polismyndigheten. Finner Polismyndigheten att talan om förverkande bör föras, ska ärendet överlämnas till åklagare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om *rätten* att besluta om förverkande *enligt fjärde stycket*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift

Härigenom föreskrivs att 8 a, 8 b och 8 d §§ lagen (1972:435) om överlastavgift ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SOU 2012:78

Föreslagen lydelse

8 a §

Om den som enligt 7 § *skall* påföras överlastavgift inte har hemvist i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, ska en polisman vid kontrollen av fordonet eller fordonståget besluta om förskott för överlastavgiften.

Om den som enligt 7 § *ska* påföras överlastavgift inte har hemvist i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, ska en polisman eller *en bilinspektör* vid kontrollen av fordonet eller fordonståget besluta om förskott för överlastavgiften.

Förskottet ska beräknas enligt bestämmelserna i 2–5 §§.
Förskottet ska betalas till Polismyndigheten.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 b §¹

Om det förskott som anges i 8 a § inte betalas omedelbart i samband med kontrollen *skall* polismannen besluta att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden. En polisman får *underlåta* att fatta ett sådant beslut, om det finns synnerliga skäl.

Om det förskott som anges i 8 a § inte betalas omedelbart i samband med kontrollen *ska* polismannen *eller bilinspektören* besluta att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden. En polisman *eller en bilinspektör* får *avstå från* att fatta ett sådant beslut, om det finns synnerliga skäl.

Ett beslut enligt första stycket gäller tills förskottet betalats eller, om överlastavgift har påförts utan att förskottet har betalats, denna avgift har betalats.

Lydelse enligt SOU 2012:78

Föreslagen lydelse

8 d §

En polismanns beslut om förskott för överlastavgift eller om att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden, ska skyndsamt underställas Transportstyrelsens prövning. Transportstyrelsen ska omedelbart pröva om beslutet ska bestå.

En polismanns *eller bilinspektörs* beslut om förskott för överlastavgift eller om att fordonet eller fordonståget inte får fortsätta färden, ska skyndsamt underställas Transportstyrelsens prövning. Transportstyrelsen ska omedelbart pröva om beslutet ska bestå.

¹ Senaste lydelse 2004:1083.

Om ett beslut enligt 8 b § gäller, ska Polismyndigheten och Bilaga 2
Transportstyrelsen handlägga ärendet om överlastavgift utan dröjsmål.
Transportstyrelsen får vid sin handläggning

1. helt eller delvis sätta ned ett förskott som har bestämts för avgiften,
2. upphäva beslutet, om det finns synnerliga skäl. Detsamma gäller även efter det att Transportstyrelsen har beslutat i ärendet om överlastavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon

Härigenom föreskrivs att 28 § lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §

Brukas ett fordon i strid mot 25 §, *skall* polisman ta hand om fordonets registreringsskyltar.

Den polisman som har tagit hand om registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Brukas ett fordon i strid mot 25 §, *ska en* polisman *eller en bilinspektör* ta hand om fordonets registreringsskyltar.

Den polisman *eller bilinspektör* som har tagit hand om registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 25 a § körkortslagen (1998:488) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SOU 2012:78

Föreslagen lydelse

5 kap.

25 a §

Polisman har rätt till tillträde till ett körkortspliktigt fordon som framförs av en körkortshavare vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås, för att kontrollera att fordonet har ett alkoholås av godkänd typ som uppfyller föreskrivna krav i fråga om montering, funktion och användning. Kontrollen ska utföras så att den inte orsakar större olägenheter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.

Polisman *eller bilinspektör* har rätt till tillträde till ett körkortspliktigt fordon som framförs av en körkortshavare vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås, för att kontrollera att fordonet har ett alkoholås av godkänd typ som uppfyller föreskrivna krav i fråga om montering, funktion och användning. Kontrollen ska utföras så att den inte orsakar större olägenheter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 3 § vägtrafikskattelagen (2006:227) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SOU 2012:78

Föreslagen lydelse

6 kap.

3 §

Om ett fordon används i strid mot 1 § och två månader har gått från den dag, då den skatt som har föranlett användningsförbudet senast skulle ha betalats, ska polisman ta hand om fordonets registreringsskyltar.

Polisman ska ta hand om registreringsskyltarna även på ett avställt fordon, om förutsättningarna för en sådan åtgärd skulle ha förelegat enligt första stycket, om fordonet hade varit skattepliktigt.

Den polisman som har tagit hand om fordonets registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Om ett fordon används i strid mot 1 § och två månader har gått från den dag, då den skatt som har föranlett användningsförbudet senast skulle ha betalats, ska *en* polisman *eller en bilinspektör* ta hand om fordonets registreringsskyltar.

Detta gäller även registreringsskyltarna på ett avställt fordon, om förutsättningarna för en sådan åtgärd skulle ha förelegat enligt första stycket, om fordonet hade varit skattepliktigt.

Den polisman *eller bilinspektör* som har tagit hand om fordonets registreringsskyltar får medge att fordonet förs till närmaste lämpliga avlastningsplats eller uppställningsplats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Justitiekanslern, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Kustbevakningen, Tullverket, Ekonomistyrningsverket, Skatteverket, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Umeå universitet, Linnéuniversitetet, Trafikverket, Transportstyrelsen, Sveriges advokatsamfund, Facket för Service och Kommunikation (SEKO), Offentliganställdas förhandlingsråd (OFR)– Fackförbundet ST, Offentliganställdas förhandlingsråd (OFR) – Polisförbundet, Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco-S), Sveriges Kommuner och Landsting, Internationella Juristkommissionen – Svenska Avdelningen

Sammanfattning av promemorian Arbetsuppgifter för civilanställda vid Ekobrottsmyndigheten

I juni 2013 gavs en utredare i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att analysera och beskriva behovet av att arbetsuppgifter som enligt lag eller annan författning endast får utföras av polisman ska få utföras av andra anställda inom polisen (civilanställda). I oktober samma år lämnade utredaren departementspromemorian Vem ska göra vad – Om fördelningen av arbetsuppgifter mellan polisens anställda (Ds 2013:64).

I denna promemoria övervägs om utredarens förslag till ändringar i rättegångsbalken bör kompletteras så att de även omfattar civilanställda vid Ekobrottsmyndigheten.

Utredaren har föreslagit ändringar i rättegångsbalken för att göra det möjligt för inte bara polismän utan även civilanställda vid Polismyndigheten att hålla förhör med brottsmisstänkta som har anhållits i sin frånvaro eller har gripits samt delge brottsmisstänkta information om förenklad delgivning. I denna promemoria föreslås att dessa lagändringar utsträcks till att omfatta även civilanställda vid Ekobrottsmyndigheten.

Utredaren har även föreslagit att åklagares sedan lång tid gällande allmänna möjlighet att uppdra åt andra anställda inom polisen än polismän att biträda med förundersökningsåtgärder ska lagfästas i rättegångsbalken. När det gäller interna myndighetsförhållanden, såsom är fallet vid Ekobrottsmyndigheten, bedöms dock en bestämmelse av nu aktuellt slag vara obehövlig. Det finns därför inte något behov av att göra den tillämplig på förhållandet mellan Ekobrottsmyndighetens åklagare och myndighetens civilanställda.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken (1942:740)

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 8 § och 33 kap. 6 § rättegångsbalken (1942:740) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt Ds 2013:64

Föreslagen lydelse

24 kap.¹

8 §

Har beslut att anhålla någon meddelats i den misstänktes frånvaro, ska han eller hon, så snart beslutet har verkställts, förhöras. Förhöret ska hållas av en anställd vid Polismyndigheten *till vilken myndigheten uppdragit att hålla förhöret eller av åklagare*. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen.

Har någon gripits enligt 7 §, ska han eller hon så snart som möjligt förhöras av en anställd vid Polismyndigheten *till vilken myndigheten uppdragit att hålla förhöret eller av åklagare*. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte, ska beslutet om gripande omedelbart hävas.

Innan åklagaren har underrättats om frihetsberövandet, får beslutet om gripande hävas av Polismyndigheten, om det är uppenbart att det inte

Har beslut att anhålla någon meddelats i den misstänktes frånvaro, ska han eller hon, så snart beslutet har verkställts, förhöras. Förhöret ska hållas av en anställd vid Polismyndigheten *eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten uppdragit att hålla förhöret eller av åklagare*. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen.

Har någon gripits enligt 7 §, ska han eller hon så snart som möjligt förhöras av *en* anställd vid Polismyndigheten *eller Ekobrottsmyndigheten till vilken myndigheten uppdragit att hålla förhöret eller av åklagare*. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte ska beslutet om gripande omedelbart hävas.

¹ Anmärkning: Ändring i 24 kap. 8 § har också föreslagits i propositionen 2013/14:110 En ny organisation för polisen.

finns skäl för fortsatt frihetsberövande. I omedelbar anslutning till gripandet får beslutet under samma förutsättningar hävas även av den polisman som har fattat beslutet.

Om den som misstänks för brott avviker och det finns skäl för anhållande, får åklagaren efterlysa honom eller henne.

33 kap.²

6 §

Bestämmelserna i 3, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av *tjänsteman vid Polismyndigheten, åklagare, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen* vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av *åklagare, tulltjänsteman, tjänsteman vid Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten eller Kustbevakningen*, vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än sex veckor sedan informationen lämnades.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

² Anmärkning: Ändring i 33 kap. 6 § har också föreslagits i lagrådsremiss Åtgärder för stora brottmål och inställda förhandlingar.

Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Helsingborgs tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Umeå tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Kustbevakningen, Tullverket, Skatteverket, Arbetsgivarverket, Umeå universitet, Linnéuniversitet, Sveriges advokatsamfund, Facket för Service och Kommunikation (SEKO), Offentliganställdas förhandlingsråd (OFR)- Fackförbundet ST, Offentliganställdas förhandlingsråd (OFR) – Polisförbundet, Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco-S).